

B.A. – IInd Year

SEM – IV

Previous Year

Question Papers

Academic Year:

(2018-19)

Please Note: This set has been prepared based on the papers received to us from the Examination Cell. It may have missing papers on non-availability of the same.

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, April - 2019

हिन्दी (HINDI) (Optional) (Paper - VI)

आधुनिक काव्य

पाठ्यपुस्तके :-

1) सैरंधी

2) तुलसीदास

Sub. Code : 62348

Day and Date : Tuesday, 30 - 04 - 2019

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

सूचनाएँ :

1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के गुण दर्शाते हैं।

प्र.1) निम्नलिखित विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए।

[5]

i) 'सैरंधी' खंडकाव्य के कवि ..... है।

अ) सुमित्रानंदन पंत

ब) गोपालादास सक्सेना 'नीरज'

क) मैथिलीशरण गुप्त

ड) नागार्जुन

ii) 'सैरंधी' में पांडवों के ..... का समय चित्रित है।

अ) बचपन

ब) वनवास

क) राज्यग्रहण

ड) अज्ञातवास

iii) भीम अज्ञातवास में ..... का काम करते थे।

अ) गायक

ब) नृत्यशिक्षक

क) रसोइया

ड) सेनापती

iv) तुलसीदास के समय भारत में ..... का शासन था।

अ) अंग्रेजों

ब) मुस्लिमों

क) जनता

ड) फिरंगियों

v) रत्नावली तुलसीदास की ..... का नाम था।

अ) बहन

ब) माँ

क) पत्नी

ड) बुआ

P.T.O.

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन अवतरणों का ससंदर्भ स्पष्टीकरण कीजिए।

- अ) "रानी बोली" - धन्य तूलिका है सखि तेरी,
कला-कुशलता हुई आप ही आकर चेरी।
किंतु आपको लिखा नहीं तूने क्यों इसमें?
बल्लव की प्रत्यक्ष जयश्री रहती जिसमें?"
- ब) "तुममें यदि सामर्थ्य नहीं है अब शासन का,
तो क्यों करते नहीं त्याग तुम राजासन का?
करने में यदि दमन दुर्जनों का डरते हो,
तो छूकर क्यों राज-दण्ड दूषित करते हो"
- क) "याज्ञसेनि, आ, देख यही था वह उत्पाती?
किन्तु चुर हो गई आह! मेरी श्री छाती!"
- ड) "हम अबलाएँ तो एक की होकर रहती हैं सदा।
तुम पुरुषों को सौ भी नहीं, होती है तृप्ति-प्रदा।"
- इ) "इस कारण हे वीर, न तुम यों मुझे निहारो,
फणि-मणि पर निज कर न पसारों, मन को मारो।
प्रेम करूँ मैं बन्धु, मुझे तुम बहन विचारो,
पाप-गर्त से बचो, पुण्य-पथ पर पद धारो।"

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[15]

- अ) 'तुलसीदास' के गाँव राजापुर का वर्णन कीजिए।
- ब) 'तुलसीदास' में प्रयुक्त भाषा की विशेषताएँ लिखिए।
- क) 'रत्नावली' का चरित्र-चित्रण कीजिए।
- ड) तुलसीदास की मनोभूमिका में परिवर्तन करनेवाले प्रसंग का वर्णन कीजिए।
- इ) 'तुलसीदास' कविता का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए।

प्र.4) खंडकाव्य के तत्वों के आधार पर 'सैरंधी' की समीक्षा कीजिए।

[15]

अथवा

'तुलसीदास' की कथावस्तु स्पष्ट कीजिए।

A - 205

Total No. of Pages : 2

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, April - 2019

हिंदी (Hindi) (Optional) (Paper - V)

आधुनिक गद्य साहित्य

Sub. Code : 62347

Day and Date : Monday, 29 - 04 - 2019

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के गुण दर्शाते हैं ।

प्र.1) निम्नलिखित विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए ।

[5]

- i) 'बिना दीवारों के घर' नाटक ..... जीवन पर आधारित है ।
अ) राजनीतिक   ब) आर्थिक
क) दांपत्य   ड) धार्मिक
- ii) 'बिना दीवारों के घर' नाटक का नायक ..... है ।
अ) जनार्दन   ब) साहनी
क) अजित   ड) कृष्णा
- iii) ..... की उपस्थिति से दांपत्य जीवन में दरारें निर्माण होती हैं ।
अ) तीसरे   ब) पति
क) पत्नी   ड) पति-पत्नी
- iv) बज्जरसिंह ..... नाम से चुनाव लड़ता है ।
अ) प्रेमनाथ   ब) ब्रजनाथसिंह
क) लोकनाथ   ड) राजनाथ
- v) नेताजी का चुनाव चिह्न ..... है ।
अ) अंडा   ब) पतंग
क) कमल   ड) मोटर

P.T.O.

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन का ससंदर्भ स्पष्टीकरण कीजिए ।

[15]

- अ) 'ये बेकार नहीं होते तो कभी की घर छोड़कर चली जाती । कौन रह सकता है । ऐसे शक्की आदमी के साथ?'
- ब) 'ये और सुलह! जिसका दिल ईर्ष्या और संदेह की आग से जल रहा हो, वह क्या दोस्ती करेगा?'
- क) 'तुम्हारी नजरों में जयंत बहुत बड़ा आदमी होगा । बाहर क्या है? अंग्रेजी कंपनी में काम करने से ही क्रोड़ आदमी बड़ा नहीं हो जाता, समझी । वह मेरी क्या सिफारिश करेगा?'
- ड) 'विश्वास रखो, पापा के प्यार के अलावा उसे किसी चीज की कमी महसूस नहीं होने दूंगी ।'
- इ) 'ठीक है, तो मैं अकेली ही चली जाऊंगी । जहाँ मैंने अपने भीतर की पत्नी को मारा है, वही अपने भीतर की माँ को भी मार दूंगी ।'

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए ।

[15]

- अ) 'कल दिल्ली की बारी है' नाटक के नेताजी का परिचय दीजिए ।
- ब) बज्जरसिंह का परिचय दीजिए ।
- क) जनार्दन युवकों को नेताजी से कौनसे पाँच प्रश्न पूछने के लिए कहते हैं ।
- ड) जनार्दन का चरित्र-चित्रण कीजिए ।
- इ) 'कल दिल्ली की बारी है' नाटक का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए ।

प्र.4) 'बिना दीवारों के घर' नाटक की शोभा का चरित्र-चित्रण कीजिए ।

[15]

अथवा

'कल दिल्ली की बारी है' नाटक की कथावस्तु लिखिए ।

ॐ ॐ ॐ

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, May - 2019

मराठी (Marathi) (Paper - V) (Optional)

वाणीकिडे व अनुवादप्रक्रिया

Sub. Code : 62341

Day and Date : Wednesday, 22 - 05 - 2019

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- पाठ्यपुस्तके :**
- 1) 'वाणीकिडे' - निशिकांत गुरव
  - 2) अनुवादप्रक्रिया

प्र.1) योग्य पर्याय निवडा.

[5]

- i) अप्पा चावरे ही व्यक्तीरेखा कोणत्या कथेत आली आहे?

अ) मरण इच्छा	ब) लोंबकळ
क) मोहोळ	ड) वाणीकिडे
- ii) 'मोहोळ' कथेतील माधवरावाच्या मिलीटरीत असणाऱ्या लहान भावाचे नाव काय?

अ) सयाजी	ब) नाना
क) यशवंत	ड) भिमराव
- iii) 'मरणइच्छा' या कथेतील सदाशीवच्या प्राध्यापक मित्राचे नाव काय?

अ) विश्वास	ब) दादासाहेब
क) नारायण	ड) सयाजी
- iv) 'बदली' कथेत नायकवडी मास्तराबरोबर काम करणाऱ्या मास्तरचे नाव काय?

अ) पवार	ब) बिडकर
क) पाटील	ड) चावरे
- v) 'बगळे' कथेतील शंकर सरवटे महाविद्यालयात कोणत्या पदासाठी अर्ज करतो?

अ) लिपीक	ब) ग्रंथपाल
क) शिपाई	ड) शिक्षक

P.T.O.

प्र.2) 'वाणीकिडे' कथासंग्रहातील 'लॉबकळ' व 'वृध्द' कथेतील व्यक्तीरेखा स्पष्ट करा.

[15]

किंवा

'मरण इच्छा' या कथेच्या आधारे स्वातंत्र्य सैनिकाच्या कुटुंबाची वाताहात स्पष्ट करा.

प्र.3) लघुत्तरी प्रश्न (3 पैकी 2)

[20]

अ) 'व्यसनमुळे होणारे अधःपतन 'ब्रॅकेट' कथेच्या आधारे स्पष्ट करा.

ब) 'खरेदी' कथेतील धूर्त 'बिडकर मास्तर' ची व्यक्तीरेखा स्पष्ट करा.

क) 'माती' कथेच्या आधारे रणवरे साहेबांची 'संवेदनशून्य' व्यक्तीरेखा स्पष्ट करा.

प्र.4) जाहिरातीच्या अनुवादाची गरज स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

खालील इंग्रजी बातमीचे मराठीत भाषांतर करा.

Burglar held with 54 cellphones

Nashik: The rural police on Saturday nabbed a burglar Mohammad Mehmood Abdul Rashid Ansari, who had allegedly stolen cellphones from a shop in Nayapura area of Malegaon last week and recovered 54 phones from him.

Apart from the Malegaon city police, the crime branch personnel were also investigating the case. During investigations, the crime branch officials learned that some people were selling cellphones at throwaway prices. They also got a tip off that Ansari was one such seller.

A - 164

Total No. of Pages : 2

Seat
No.

B.A.(Part - II) (Semester-IV) Examination, May - 2019

MARATHI (मराठी) (Paper - VI) (Optional)

पद्य-तळ ढवळताना आणि संपादन प्रक्रिया उपयोजित मराठी

Sub. Code : 62342

Day and Date : Thursday, 23 - 05- 2019

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- सूचना :**
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक.
  - 2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडा.

[5]

- i) लहू कानडे यांनी पहांडांच्या कवितेत कोणत्या पर्वताचे वर्णन केले आहे?
  - अ) हिमालय
  - ब) सातपुडा
  - क) सह्याद्री
  - ड) विंध्य
- ii) 'समुद्र असलेला गाव' ह्या विभागात कवीने कोणत्या महानगरीय जीवनाचे चित्रण केले आहे?
  - अ) मुंबई
  - ब) दिल्ली
  - क) पुणे
  - ड) कलकत्ता
- iii) पहिला तूच आहेस बाप्पा ज्याने तळ ढवळला असे कवी कोणाला म्हणतो?
  - अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
  - ब) लोकहितवादी
  - क) म. गांधी
  - ड) म. फुले
- iv) लहू कानडे यांना नर्मदेची आणि मेघेची कविता कुणी ऐकवली आहे?
  - अ) अंमलदाराने
  - ब) जिल्हाधिकाऱ्याने
  - क) कवीने
  - ड) वाहरूने
- v) 'हागणदारीमुक्त गाव' या कवितेमध्ये कोणत्या महापुरूषांचा उल्लेख आला आहे?
  - अ) स्वामी विवेकानंद
  - ब) म. गांधी व डॉ. आंबेडकर
  - क) म.फुले व आगरकर
  - ड) यशवंतराव चव्हाण

P.T.O.

प्र.2) पहाडांच्या कवितांमधून कवीने निसर्ग आणि पर्यावरण यांच्यातील सजगता कशी व्यक्त केली आहे?[15]

किंवा

सातपुड्याच्या मनमोहक निसर्गरम्य परिसराचे कवीने पहाडांच्या कवितांमधून रमणीय वर्णन कसे केले आहे?

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (3 पैकी 2) [20]

अ) लहू कानड्यांची कविता आदिवासींच्या दुःखाशी आणि शोषणाशी कशी तादात्म्य पावली आहे?

ब) 'तळ ढवळताना' ह्या संग्रहातील ग्रामीण संवेदना व ग्रामीण विकासाचे चित्रण करा.

क) 'तळ ढवळताना' मध्ये महानगरीय संवेदना कशा प्रकारे व्यक्त झाल्या आहेत?

प्र.4) संपादकाला संपादन करताना कोणकोणत्या बाबींची काळजी घ्यावी लागते? [10]

किंवा

मासिकाच्या संपादनाची पूर्वतयारी करताना संपादकाला कोणत्या बाबी ध्यानात घ्याव्या लागतात?

Seat
No.**B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, April - 2019****ENGLISH (Compulsory)****English for Communication (Paper - D)****Sub. Code : 62310**

Day and Date : Thursday, 25 - 04 - 2019

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions: 1) All the questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative. [5]

- i) No one bathed in the deep water of the rivulet because _____.
a) there was a huge bolder in it
b) the water there was muddy
c) the water there had a different colour
d) there was superstitious fear among the people.
- ii) The girl's eyes are compared with the eyes of a _____.
a) rabbit
b) gazelle
c) cow
d) maina
- iii) Milkha Singh's only focus was to become the best _____ in the world.
a) athelet
b) coach
c) commentator
d) boxer
- iv) If the poet gives the old woman money, she will _____.
a) bless him
b) thank him
c) buy some eatables for her
d) take him to the horseshoe shrine
- v) APJ Abdul Kalam served as _____ President of India.
a) 11th
b) 2nd
c) 13th
d) 8th

Q2) a) Answer ANYTWO of the following questions in about 100 to 120 words. [10]

- i) Describe Unni's efforts to catch the dragonfly.
ii) What did Milkha Singh do to build up his stamina and strengthen his muscles?
iii) In which sectors have we made significant achievements in the last fifty years?

P.T.O.

- b) Write short notes on ANY ONE of the following in about 100 to 120 words. [5]
- Ways to make India a developed nation.
  - Milkha Singh's views about the relationship between a coach and a trainee.
- c) Write short notes on ANY ONE of the following in about 100 to 120 words. [5]
- The significance of the title of the poem "Krishnakali".
  - The attitude of the poet towards the old woman.

Q3) Write review of Marathi/Hindi/English film or play you have seen recently using the following points: [10]

Title of the film ____ cast ____ direction ____ classification of the film ____ asterisks ____ story ____ music ____ critical comments.

Q4) a) Write a summary of the following passage in one third of its original length. Suggest a suitable title. [7]

Information and the communication technology has changed rapidly over the past twenty years with a key development being emergence of social media. Social media are interactive computer-mediated technologies that facilitate the creation and sharing of information, ideas, career interests and other forms of expression via virtual communities and networks. Social media are web-based communication tools that enable people to interact with each other by both sharing and consuming information social media is any website that allows social interaction. More adults and teenagers are joining sites such as facebook, instagram, twitter, etc. to interact with friends, family and strangers. The development of mobile technology has played an important role in shaping the impact of social media. There are many types of social media like Blogs, Microblogs (Twitter), Social news networking sites, content communities (you tube), social networking sites (facebook) and collaborative projects (wikipedia)

The incredible power of the social media is a blessing or a bane is a big question. The motto of social media is to inform, to entertain and simultaneously to educate or to impart knowledge to the society. Social media has a strong potential to steer the voyage of the society towards sustainable development.

Communication between the family and friends who are staying across the world have increased because of social media. Now the people are able to find their childhood friends & connect with them. They can meet new people and befriend with them. Social networking sites offer a chance to communicate in a speedy and efficient manner. In the same way we can get a feedback on ideas immediately. Media help us to keep ourselves update. Students can produce and retain information. They are getting to explore and experience the world not only by books and assignments but also by adopting social media. Social media is a top platform for market research and decision making process. Billions of people use social media for learning, marketing, shopping & decision making. It is an excellent tool for business exposure to the public at a much lower cost than any traditional marketing. Online business is tremendously increased. Police have started investigating crime with the help of social media. Social Media is form of political influence.

Social media strongly influence the mind of the people. It is a boon if it is socially responsible. However, media suffers from some pitfalls: growing consumerism and materialism, unauthentic information posts, unnecessary sensationalism, etc. people are involved so much in the virtual world of social media that they tend to forget about the real world. Drawbacks of social media incorporate abundance time spent in online networking locales. Addiction to social networking sites like twitter, facebook leads to sheer waste of time. Friendship on media with strangers may turn to a threat in future. People misuse social media to abuse & bully other people. Social media is also harmful as hackers hack personal information. Cyber crime is increasing fast. Person's life has become an open book and privacy is compromised. Online bullying and harassment which is also known as cyber bullying is the biggest danger.

But like all powerful tools, social media should also be used with utmost care and responsibility failing which it can cause damage to the society.

- b) Write a well-organized passage on the following topic by using the points given below it.

[8]

Importance of N.S.S.

N.S.S. importance-its motto 'Not Me but You' N.S.S. activities and awareness among the youth N.S.S. and Environment programmes Aim of N.S.S. programmes and personality development.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, May - 2019
ENGLISH (Optional) (Revised)

Indian English Literature (Indian Poetry) (Paper - VI)

Sub. Code : 62352

Day and Date : Friday, 03 - 05 - 2019

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences choosing the correct alternative given below: [5]

- i) A woman cannot talk about love and despair with _____.
  - a) a friend
  - b) a mother
  - c) a sister
  - d) a man
- ii) In the poem 'The previous Occupant', the poet mentions the country named _____.
  - a) China
  - b) Peru
  - c) Chile
  - d) Brazil
- iii) The world projected in the poem, 'To an Unborn Child' is _____.
  - a) Peaceful
  - b) Full of love
  - c) Full of wonders
  - d) Full of difficulties and uncertainties
- iv) A woman may get new thrillers through _____.
  - a) a library
  - b) internet
  - c) a circulating library
  - d) Family members
- v) A woman in the poem 'Breaded Fish' looked _____ when the person did not eat the fish.
  - a) Happy
  - b) Cheerful
  - c) Joyous
  - d) Hurt

Q2) a) Answer the following question in 200-250 words: [10]

i) Write a note on central idea of the poem, 'To an Unborn Child'.

OR

ii) Write a critical appreciation of the poem, 'The Accountant's House'.

b) Answer the following question in 200-300 words: [10]

i) Comment on the relationship between father and son in the poem, 'Life Sign'.

OR

ii) Write a critical appreciation of the poem, 'Fore Shadows',

Q3) Answer the following question in 200-250 words. [10]

i) Justify 'Journey to Golgotha' as a Christain mythological poem.

OR

ii) Bring out the mood of frustration in 'Words to a Boy'.

Q4) Write short notes on any three in 100-120 words each: [15]

a) Imagery in 'Breaded fish'.

b) Sense of isolation in 'The Females of the Species'

c) Child's world in the poem 'Fore Shadows'.

d) Irony in the poem 'Woman'.

e) Portrayal of 'The Previous Occupant'.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, May - 2019**ENGLISH (Optional)****Modern English Literature (Play) (New) (Paper - V)****Sub. Code : 62351****Day and Date : Thursday, 02 - 05 - 2019****Total Marks : 50****Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.**

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing the correct alternatives. [5]

- a) Henrik Ibsen was _____ writer.
- i) a Norwegian
  - ii) a British
  - iii) an American
  - iv) an Indian
- b) The setting of the play *An Enemy of the People* in time is _____.
- i) 17th century
  - ii) 18th century
  - iii) 19th century
  - iv) 20th century
- c) Eilif is a _____ year old son to Dr. Stockmann.
- i) fifteen
  - ii) thirteen
  - iii) ten
  - iv) nine
- d) Horster is _____.
- i) an editor of a newspaper
  - ii) Thomas Stockmann's friend
  - iii) a printer
  - iv) a ship's captain
- e) At the end of the play Dr. Stockmann discovers that _____.
- i) the strongest man in the world is he who stands most alone.
  - ii) the strongest man in the world is he who is financially strong.
  - iii) the strongest man in the world is he who is powerful.
  - iv) the strongest man in the world is he who is weak.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in about 200 to 250 words.

- a) Discuss An Enemy of the People as a Problem Play. [10]

OR

- a) Sketch the character of Dr. Thomas Stockmann
b) "An Enemy of the People shows the conflict between Idealism and Practicality" Discuss. [10]

OR

- b) Sketch the character of Peter Stockmann.

Q3) Answer the following questions in about 200 to 250 words. [10]

- a) Comment on treatment of multiples themes in the play An Enemy of the People.

OR

- b) Discuss Dr. Thomas Stockmann's lonely fight against society.

Q4) Write short notes in about 100 to 120 words each on the following. (any three): [15]

- a) Mrs. Stockmann
b) Petra
c) Captain Horster
d) Significance of the title An Enemy of the People
e) End of the play An Enemy of the People

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, May - 2019**PSYCHOLOGY (Optional) (Paper - VI)****Applied Psychology****Sub. Code : 62394**

Day and Date : Monday, 06 - 05 - 2019

Total Marks : 50

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions : 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives : [10]

- a) The _____ is the person who initiate the message.
i) Sender ii) Receiver
iii) Listener iv) Observer
- b) _____ is adopting an other's frame of reference to understand others point of view.
i) Honesty ii) Empathy
iii) Sympathy iv) Hostility
- c) _____ described four interpersonal distance zones.
i) Watson ii) Edward Hall
iii) Ellis iv) Gilbert
- d) _____ formulated a theory of stress reactions called the general adaption syndrome.
i) Miller ii) Walter
iii) Selye iv) Edward
- e) _____ shows that positive emotions also occur during period of stress.
i) Porter ii) Folkman
iii) Simon iv) Rahe
- f) _____ coined the term catharsis.
i) Cannon ii) Mc Dougle
iii) John Mayar iv) Freud

- g) Rational Emotive Behaviour therapy proposed by ____.
i) Albert Ellis	ii) Ekman
iii) Weiten	iv) Seligman
- h) _____ is a tendency to delay tackling tasks until the last minute.
i) Laziness	ii) Careless
iii) Procrastination	iv) Honesty
- i) Friedman and Rosenman divided people into _____ basic types.
i) Two	ii) Five
iii) Three	iv) Six
- j) The type _____ personality people are more relaxed.
i) A	ii) B
iii) C	iv) D

Q2) Answer the following questions.

- a) Describe the elements of nonverbal communication. [10]

OR

Explain the effects of stress.

- b) Describe emotional. Focused constructive coping. [10]

OR

Describe the habits of drinking and Smoking and explain its effects on health.

Q3) Write Short Notes (any four).

[20]

- General Principles of non-Verbal communication.
- The nature of stress.
- Emotional responses to stress
- Time management
- Stress and cancer
- Conversational skills

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहणे इष्ट ठरेल.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा.

[10]

- अ) संदेशाचा प्रारंभ करणारी व्यक्ती म्हणजे ..... होय.
i) प्रेषक	ii) स्वीकारक
iii) श्रोता	iv) निरीक्षक
- ब) दुसऱ्याचा दृष्टीकोन समजून घेण्यासाठी त्याची संदर्भ चौकट स्वीकारणे म्हणजे .....
i) प्रामाणिकपणा	ii) तदनुभूती
iii) सहानुभूती	iv) वैरभाव
- क) ..... यांनी चार आंतरवैयक्तिक क्षेत्रांचे वर्णन केले.
i) वॅटसन	ii) एडवर्ड हॉल
iii) एलिस	iv) गिलबर्ट
- ड) ..... यांनी ताण प्रतिक्रियासंबंधी सिद्धांत मांडला ज्याला सामान्य प्रतियोजन संलक्षण म्हणतात.
i) मिलर	ii) वॉल्टर
iii) सेले	iv) एडवर्ड
- इ) ताणाच्या काळात सुद्धा सकारात्मक भावना निर्माण होतात असे ..... यांनी दाखवून दिले.
i) पोर्टर	ii) फोक्मन
iii) सायमन	iv) राहे
- फ) ..... यांनी विरेचन ही संज्ञा शोधून काढली.
i) कॅनन	ii) मॅक्डुगल
iii) जॉन मेअर	iv) फ्रॉईड
- य) विवेकनिष्ठ भावनिक उपचार पद्धती ..... यांनी मांडली.
i) अल्बर्ट एलिस	ii) एकमन
iii) वाइटन	iv) सेलिंगमन

- र) एखादे काम शेवटच्या मिनिटापर्यंत विलंब करून हाताळण्याची प्रवृत्ती म्हणजे .....
- i) आळशीपणा ii) निष्काळजीपणा
iii) दिरंगाई iv) प्रामाणिकता
- ल) फ्राइडमन व रोझेनमन यांनी लोकांची ..... मूळ प्रकारात विभागणी केली.
- i) दोन ii) पाच
iii) तीन iv) सहा
- व) ..... प्रकारच्या व्यक्तिमत्वाचे लोक जास्त आरामशीर असतात.
- i) अ ii) ब
iii) क iv) ड

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ) अशाब्दीक संप्रेषणाच्या घटकांचे वर्णन करा. [10]
किंवा

ताणाचे परिणाम स्पष्ट करा.

ब) भावनाकेंद्रीत विधायक साधकाचे वर्णन करा. [10]
किंवा

मद्यपान व धूम्रपान सवयींचे वर्णन करा आणि त्यांचे आरोग्यावरील परिणाम विशद करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) अशाब्दीक संप्रेषणाची सामान्य तत्वे
ब) ताणाचे स्वरूप
क) ताणाला दिल्या जाणाऱ्या भावनिक प्रतिक्रिया
ड) वेळेचे नियोजन
इ) ताण आणि कर्करोग
फ) संभाषण कौशल्य

Seat
No.

A - 218

Total No. of Pages : 4

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, May - 2019

PSYCHOLOGY (Paper - V) (Optional)

Developmental Psychology

Sub. Code : 62393

Day and Date : Saturday, 04 - 05 - 2019

Total Marks : 50

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternative : [10]

- i) _____ hormone dominants in boys.
  - a) Insulin
  - b) Testosteron
  - c) Somatotropin
  - d) Estrodiol
- ii) Commitment is a _____ dimension of Love.
  - a) Social
  - b) Sexual
  - c) Emotional
  - d) Cognitive
- iii) Osteoporosis is related to defeciencies in _____ and vitamin D.
  - a) Iron
  - b) Calcium
  - c) Colesterole
  - d) Leptin
- iv) Intimacy versus isolation crices has explained by _____.
  - a) Hall
  - b) Sullivan
  - c) Selligman
  - d) Erikson
- v) Menopause is a _____ fact.
  - a) Social
  - b) Biological
  - c) Ethical
  - d) Non of these
- vi) _____ is especially comman in late Adulthood.
  - a) Addiction
  - b) Stress
  - c) Arithritis
  - d) Non of these

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहणे इष्ट ठरेल.

प्र.1) खाली दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडून वाक्ये पूर्ण करा.

[10]

- i) ..... संप्रेरक मूलांमध्ये प्रचळ असते.
 अ) इन्सूलिन ब) टेस्टोस्टेरॉन
 क) सोमटोट्रोपीन ड) एस्ट्रोजायोल
- ii) बांधिलकी हा प्रेमामधील ..... पैलू आहे.
 अ) सामाजिक ब) लैंगिक
 क) भावनिक ड) बोधनिक
- iii) अस्थिदोष हा आजार ..... आणि व्हिटॅमिन 'ड' च्या कमतरतेमूळे होतो.
 अ) लोह ब) कॅल्शियम
 क) कोलेस्टेरॉल ड) लेप्टिन
- iv) जवळीकता विरुद्ध एकाकीपणाचा पेच प्रसंग ..... यांनी स्पष्ट केला.
 अ) हॉल ब) सुलिव्हन
 क) सेलिंगमन ड) एरिकसन
- v) रजोनिवृत्ती ही एक ..... घटना आहे.
 अ) सामाजिक ब) जैविक
 क) नैतिक ड) यापैकी नाही
- vi) ..... हा सामान्यतः वृद्धावस्थेमध्ये आढळतो.
 अ) व्यसन ब) ताण
 क) संधिवात ड) यापैकी नाही
- vii) व्यायामामुळे वृद्ध व्यक्तिचा मेंदू व ..... क्रियांच्या कार्यक्षमतेत वाढ होते.
 अ) बोधनिक ब) सामाजिक
 क) विकासात्मक ड) सकारात्मक
- viii) ..... यांनी स्थिर बिंदू सिद्धांत मांडला.
 अ) पियाजेट ब) फेल्डमन
 क) रिचर्ड किसे व पॉवेल ड) हॉल

ix) ..... चा कालावधी 13 ते 21 वर्षापर्यंत असतो.

अ) प्रौढावस्था ब) किशोरावस्था

क) मध्यावस्था ड) पौंगडावस्था

x) क्रमान्वित वार्धक्य सिध्दांत ..... यांनी मांडला.

अ) लिओनार्ड हेप्लिक ब) डार्विन

क) एरिकसन ड) यापैकी नाही

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ) किशोरावस्थेतील शारीरिक बदलांचे वर्णन करा.

[10]

किंवा

प्रारंभिक प्रौढावस्थेतील वैवाहिक जीवनशैली स्पष्ट करा.

ब) मध्यमवयातील शारीरिक बदलांचे वर्णन करा.

[10]

किंवा

वृद्धावस्थेतील आरोग्याच्या समस्या स्पष्ट करा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) :

[20]

अ) वाल गुन्हेगारी : स्वरूप आणि कारणे

ब) प्रारंभिक प्रौढावस्थेतील द्रव्य दुरुपयोग

क) मध्यमवयातील फुरसत / फावला वेळ

ड) वृद्धावस्थेतील व्यायाम

इ) प्रारंभिक प्रौढावस्थेतील लठ्ठपणा

फ) किशोरांचे आरोग्य

ॐ ॐ ॐ

A - 202

Total No. of Pages : 4

Seat No.	
----------	--

B. A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, April - 2019

GEOGRAPHY (Optional) (Paper - VI)

Agricultural Geography

Sub. Code : 62398

Day and Date : Saturday, 27 - 04 - 2019

Total Marks : 50

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
  - 3) Neat sketches and diagrams should be drawn wherever necessary.
  - 4) Use of map stencils is allowed.

Q1) Choose the correct alternative for the following questions : [10]

- i) Which of the following Nature of Agricultural Geography.
  - a) Economic
  - b) Historical
  - c) Regional
  - d) Social
- ii) Which of the following Natural factor of Agriculture?
  - a) Topography
  - b) Markets
  - c) Land ownership
  - d) Transportation
- iii) In which year Land use theory explained by Von-Thunen.
  - a) 1925
  - b) 1928
  - c) 1826
  - d) 1992
- iv) Which kind of farming is practiced 'Pariries' grass Land?
  - a) Intensive
  - b) Mixed
  - c) Commercial
  - d) Extensive Grain.
- v) Which type of farming is practiced in Mountain slopes?
  - a) Terraced
  - b) Intensive
  - c) Mixed
  - d) Plantation
- vi) Which of the following method consider for cropdensity?
  - a) Crop-concentration
  - b) Crop-combination
  - c) Crop-productivity
  - d) Crop-rotation

P.T.O.

- vii) Which of the following is an organic fertilizer?
  - a) Compost
  - b) Urea
  - c) Phosphate
  - d) Sulphur
- viii) Which of the following country firstly experimented drip irrigation system?
  - a) Japan
  - b) China
  - c) India
  - d) Germany
- ix) Which diagram is useful for showing Land-use data?
  - a) Line graph
  - b) Divided circle
  - c) Polygraph
  - d) Bar graph
- x) Which of the following factor is represented in the proportional circle?
  - a) Temperature
  - b) Population
  - c) Rainfall
  - d) Humidity

Q2) Write in detail answers of the following questions. [20]

- a) Define agriculture geography and explain its scope.

OR

Describe the economical and social factors influencing on agriculture.

- b) Explain the agricultural land use theory of von-Thunen.

OR

Describe the advanced technologies of irrigation.

Q3) Write short notes (any four) : [20]

- a) Significance of agricultural geography.
- b) Plantation agriculture
- c) Crop-combination
- d) Organic fertilizers.
- e) Proportional circle.
- f) Simple bar graph.

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, May - 2019
ECONOMICS (Optional) (Paper - VI)
Banks and Financial Institutions
Sub. Code : 62378

Day and Date: Thursday, 23 - 05 - 2019

Total Marks : 50

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions:**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives. [10]

- i) Financial Market are classified in to money and _____ market.
  - a) Capital
  - b) Commercial
  - c) Service
  - d) Monopoly
- ii) In India Stock Exchange market was established in _____.
  - a) Delhi
  - b) Mumbai
  - c) Kolkatta
  - d) Chennai
- iii) Head office of SEBI is in _____.
  - a) Mumbai
  - b) Delhi
  - c) Pune
  - d) Nagpur
- iv) There are _____ types of Bank Merger.
  - a) Two
  - b) Three
  - c) Four
  - d) Six
- v) Kisan Credit Card Yojana started in the year of _____.
  - a) 1998
  - b) 2000
  - c) 1991
  - d) 2010
- vi) Through E-Banking customers enjoyed _____ services.
  - a) Account Balance enquiry
  - b) Transfer of Fund
  - c) Deposit enquiry
  - d) All of these
- vii) According to mutual fund Inspire _____ of society.
  - a) Consumption
  - b) Investment
  - c) Spent
  - d) Saving

- viii) Equipment leasing company is a type of _____.
- Commercial Banks
  - Nationalized Banks
  - Co-operative Banks
  - Non Banking financial institution
- ix) Based Norms - II is introduced in the year _____.
- 2000
  - 2005
  - 2006
  - 2007
- x) M. Narasimham committee - II has submitted its banking reforms report in the year of _____.
- 1995
  - 1998
  - 2000
  - 2001

Q2) Answer the following questions:

- a) What is capital market? Explain the characteristics of Indian capital market? [10]

OR

Explain the Merits and demerits of ATM.

- b) Explain the recommendation of the Narasimham committee (1991). [10]

OR

Explain the importance of mutual funds.

Q3) Write shorts notes (any four)

[20]

- Role of SEBI.
- Basel Norms - II
- Role of Non-banking financial Institutions.
- Merits of E-Banking.
- Role of development Banks.
- Advantages of Mergers.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून वाक्ये पूर्ण करा.

[10]

- i) वित्तीय बाजाराचे नाणेबाजार व .....बाजार असे वर्गीकरण केले जाते.
अ) भांडवल ब) व्यापारी
क) सेवा ड) मक्तेदारी
- ii) भारतात सर्वप्रथम .....येथे रोखे बाजाराची स्थापना झाली.
अ) दिल्ली ब) मुंबई
क) कोलकत्ता ड) चेन्नई
- iii) सेबीचे मुख्य कार्यालय .....येथे आहे.
अ) मुंबई ब) दिल्ली
क) पूणे ड) नागपूर
- iv) विलीनीकरणाचे .....प्रकार आहेत.
अ) दोन ब) तीन
क) चार ड) सहा
- v) किसान क्रेडीट कार्ड योजना सन .....पासून सुरू झाली.
अ) 1998 ब) 2000
क) 1991 ड) 2010
- vi) ई - बँकिंगमुळे ग्राहकांना .....सेवांचा लाभ मिळतो.
अ) खात्यावरील शिल्लक रकमेची चौकशी ब) निधिचे हस्तांतरण
क) ठेवीची चौकशी ड) वरील सर्व
- vii) म्युच्युअल फंडामुळे समाजातील .....प्रवृत्तीला उत्तेजन मिळतो.
अ) उपभोग ब) गुंतवणूक
क) खर्च ड) बचत
- viii) साधनसामग्री भाडेपट्टा कंपनी .....चा प्रकार आहे.
अ) व्यापारी बँका ब) राष्ट्रीयकृत बँक
क) सहकारी बँका ड) बँकेतर वित्तीय संस्था

- ix) बेसल मानक -II ची सुरूवात .....या वर्षापासून झाली.
 अ) 2000 ब) 2005
 क) 2006 ड) 2007
- x) बँकिंग क्षेत्र सुधारणावरील नरसिंहम समिती -2 चा अहवाल .....मध्ये सादर केला.
 अ) 1995 ब) 1998
 क) 2000 ड) 2001

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- अ) भांडवल बाजार म्हणजे काय? भारतीय भांडवल बाजाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [10]

किंवा

ए.टी.एम. चे फायदे व तोटे सांगा.

- ब) 1991 च्या नरसिंहम समितीच्या शिफारशी स्पष्ट करा. [10]

किंवा

म्युच्युअल फंडाचे महत्व स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) सेबीची भूमिका
 ब) बेसल मानक -2
 क) बँकेतर वित्तीय संस्थांची भूमिका
 ड) ई - बँकिंग चे फायदे
 इ) विकास बँकाची भूमिका
 फ) विलीनीकरणाचे फायदे

A - 163

Total No. of Pages : 4

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, May - 2019
ECONOMICS (Optional) (Paper - V)
Macro Economics (Part - II)
Sub. Code : 62377

Day and Date : Wednesday, 22 - 05 - 2019

Total Marks : 50

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
  - 3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives. [10]

- i) According to R. G. Hawtray, Trade Cycle is a purely _____ phenomenon.
a) Political	b) Monetary
c) History	d) Economic
- ii) _____ Policy deals with central Bank.
a) Monetary	b) Price
c) International	d) Fiscal
- iii) During _____ many businessmen go bankrupt and suffer huge losses.
a) Prosperity	b) Recession
c) Depression	d) Revival
- iv) _____ are two main branches of Public Finance.
a) Public revenue	b) Public expenditure
c) Both	d) None of above
- v) A tax is a _____ payment.
a) Optional	b) Regular
c) Compulsory	d) Cash

P.T.O.

viii) आर्थिक क्रियांच्या विस्तार व संकोचाच्या पर्यायी कालावधीस ..... म्हणतात.

- अ) चक्रे
ब) व्यापार चक्रे
क) अंतर्गत चक्रे
ड) वादळ

ix) घसरणीचे ..... मध्ये रूपांतर होते.

- अ) मंदी
ब) पुनरुज्जीवन
क) तेजी
ड) घसरण

x) वित्तीय धोरणाची अंमलबजावणी ..... बँक करते.

- अ) व्यापारी
ब) मध्यवर्ती
क) एक्झिम
ड) वरील सर्व

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

अ) आर. जी. हॉट्टे यांचा व्यापार चक्र सिध्दांत स्पष्ट करा.

किंवा

प्रत्यक्ष कराचे फायदे व तोटे स्पष्ट करा.

ब) सार्वजनिक खर्चातील वाढीची कारणे स्पष्ट करा.

किंवा

विकसनशील अर्थव्यवस्थेतील मौद्रिक धोरणाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) व्यापार चक्राच्या अवस्था
ब) विकसनशील अर्थव्यवस्थेतील सार्वजनिक वित्ताची भूमिका
क) सार्वजनिक कर्जाचे मार्ग
ड) तूटीच्या अर्थभरण्याच्या पध्दती
इ) वित्तीय धोरणाची उद्दिष्टे
फ) व्यापार चक्राची वैशिष्ट्ये

Seat
No.

A - 171

Total No. of Pages : 3

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, May - 2019
HOME SCIENCE (Optional) (Paper - V)

Textile Science and Clothing

Sub. Code : 62403

Day and Date : Friday, 24 - 05 - 2019

Total Marks : 40

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
  - 3) Draw diagram wherever necessary.

Q1) Fill in the blanks choosing correct alternatives. [5]

- a) Length of measuring tape is _____.
i) 153 cm	ii) 180 cm
iii) 160 cm	iv) 150 cm
- b) _____ fibre appears flattened like ribbon if observed under microscope.
i) Wool	ii) Cotton
iii) Linen	iv) Silk
- c) _____ weave is used in construction of turkish towel.
i) Jacquard	ii) Twill
iii) Pile	iv) Satin
- d) _____ measurement method is used for tailor made garment.
i) Full length	ii) Waist
iii) Direct	iv) Chest
- e) _____ Pleats are used for school uniform.
i) Side	ii) Back
iii) Box	iv) Gather

Q2) Write short notes (Any Three) :

[15]

- a) Layout method
- b) Classification of Yarn
- c) Types of darts
- d) Twill weave
- e) Sanforizing process

P.T.O

Q3) Write in detail on following questions. (Any Two)

[20]

- Write in detail on equipments used in drafting and cutting
- Write on paper pattern and types of folds
- Write on parts of loom

मराठी रूपांतर

- सूचना :
- सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत .
  - उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - आवश्यक तेथे आकृत्या काढा.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

[5]

- मेजरिंग टेप ची लांबी ..... असते.
  - 153 से.मी.
  - 180 से.मी.
  - 160 से.मी.
  - 150 से.मी.
- ..... तंतू सुक्ष्मदर्शक यंत्रातून पाहील्यास रिबीनीसारखा चपटा दिसतो.
  - ऊनी
  - सुती
  - लिनन
  - रेशीम
- ..... वीणीचा वापर टर्कीश टॉवेलच्या बनावटीत करतात.
  - जॅकॉर्ड
  - ट्वील
  - पाईल
  - सॅटीन
- टेलरमेड कपडे बनविताना ..... मापन पध्दतीचा वापर करतात.
  - पूर्ण लांबी
  - कमर
  - प्रत्यक्ष
  - छाती
- शाळेच्या युनिफॉर्म करता ..... घडीचूणीचा वापर करतात.
  - बाजूची
  - मागची
  - बॉक्स
  - जीरावा

प्र.2) टिपा लिहा. (कोणतेही तीन)

- अ) लेआऊट पध्दत
- ब) धाग्यांचे वर्गीकरण
- क) डार्टचे प्रकार
- ड) ट्वील वीण
- इ) सॅनफोरायझिंग प्रक्रिया

प्र.3) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) नमुनाकाम व कर्तनकामात उपयोगात येणारी उपकरणे यावर सविस्तर लिहा.
- ब) पेपर पॅटर्न व घडीचे प्रकार यावर लिहा.
- क) मागाचे विविध भाग यावर लिहा.

A - 204

Total No. of Pages : 3

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, April - 2019
HOME SCIENCE (Optional) (Paper - VI)
Prenatal Period To Early Childhood
Sub. Code : 62404

Day and Date : Saturday, 27 - 04 - 2019

Total Marks : 40

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
  - 3) Draw diagrams wherever necessary.

Q1) Fill in the blanks choosing correct alternatives :

[5]

- i) Ovaries secretes the hormone _____.
  - a) androgen
  - b) estrogen
  - c) testesterone
  - d) thyroxin
- ii) The period from _____ is a neonatal period.
  - a) birth to two weeks
  - b) 2 to 8 weeks
  - c) 2 weeks to 1 year
  - d) 2 month to 2 years
- iii) Most of the babies have _____ teeth by the end of two years.
  - a) 12
  - b) 16
  - c) 20
  - d) 22
- iv) _____ is an extension of aggression.
  - a) Fear
  - b) Shyness
  - c) Quarelling
  - d) Negativism
- v) _____ is the main sign of pregnancy.
  - a) Absence of menstrual cycle
  - b) Menstruation
  - c) Menarche
  - d) Menopause

P.T.O

Q2) Write short notes : (any three)

- Motor skills
- Lore and fear
- Speech defects
- Forms of social behaviour
- Care of new born baby

Q3) Write in detail on following questions : (any two)

[20]

- Write in detail on physical development during early childhood.
- Functions of language
  - Neonatal adjustment
- Write in detail on stages of prenatal development.

मराठी रूपांतर

- सूचना :
- सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
  - उजवीकडील अंक संपूर्ण गुण दर्शवितात.
  - आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

[5]

i) अंडाशयातून ..... हा अंतःस्राव स्रवतो.

अ) एन्ड्रोजेन

ब) इस्ट्रोजेन

क) टेस्टेस्टेरॉन

ड) थायरॉक्सीन

ii) ..... हा कालावधी म्हणजे नवजात अवस्था होय.

अ) जन्म ते दोन आठवडे

ब) 2 ते 8 आठवडे

क) 2 आठवडे ते 1 वर्ष

ड) 2 महिने ते 2 वर्ष

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, April - 2019

TRADITIONAL LOGIC (I. D. S) (Paper - II)

Inductive Logic

Sub. Code : 62323

Day and Date : Friday, 26 - 04 - 2019 **Total Marks : 50**

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternative. [10]

- i) The conclusion in inference by analogy is _____.
  - a) Probably true
  - b) Certainly true
  - c) False
  - d) None of these
- ii) According to the principle of _____ the nature is uniform and orderly.
  - a) Uniformity of nature
  - b) Objectivity
  - c) Causality
  - d) Simplicity
- iii) _____ is the first stage of scientific induction.
  - a) Formation of problem
  - b) Explanation
  - c) Verification
  - d) Fact
- iv) Mal-observation is the fallacy of _____.
  - a) Observation
  - b) Experiment
  - c) Hypothesis
  - d) Induction
- v) Observation under controlled condition is _____.
  - a) Mal-observation
  - b) Non-Observation
  - c) Experiment
  - d) Low

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा.

[10]

- i) साम्यानुमानातील निष्कर्ष ..... असतो.
 अ) संभाव्य सत्य   ब) निश्चित सत्य
 क) असत्य   ड) या पैकी नाही
- ii) ..... तत्वानुसार निसर्गात समरूपता आणि व्यवस्था आहे.
 अ) निसर्ग नियम बद्धता   ब) वस्तूनिष्ठता
 क) कारण-कार्य संबंध   ड) सरलता
- iii) ..... ही विगमनाची पहिली पायरी आहे.
 अ) समस्या सुत्रण   ब) उपपादन
 क) प्रचिती   ड) तथ्य
- iv) दुर्निरीक्षण हा ..... दोष आहे.
 अ) निरीक्षण   ब) प्रयोग
 क) अभ्युपगम   ड) विगमन
- v) नियंत्रित परिस्थितीतील अवलोकन म्हणजे ..... होय.
 अ) दुर्निरीक्षण   ब) अनिरीक्षण
 क) प्रयोग   ड) नियम
- vi) नियमाचे मुख्य प्रकार ..... आहेत.
 अ) दोन   ब) तीन
 क) चार   ड) पाच
- vii) तद्भव नियम हा ..... प्रकार आहे.
 अ) प्राथमिक नियम   ब) दुय्यम नियम
 क) नैतिक नियम   ड) सर्व
- viii) अभ्युपगम ..... वर आधारित असावा.
 अ) कल्पना   ब) तथ्य
 क) अंधश्रध्दा   ड) या पैकी नाही

ix) श्रृंखलाबंधन हा ..... चा प्रकार आहे.

अ) लौकिक उपपादन

ब) वैज्ञानिक उपपादन

क) घटना

ड) नियम

x) अभ्युपगमाच्या प्रचितीचे ..... प्रकार आहेत.

अ) दोन

ब) तीन

क) चार

ड) पाच

प्र.2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

अ) केवल गणनात्मक अनुमान

ब) कारण-कार्य संबंध

क) प्रयोगाचे फायदे

ड) अभ्युपगमाच्या सिध्दता

इ) राज्याचे नियम

फ) उपपादनाचे प्रकार

प्र.3) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

अ) शास्त्रीय विगमनाच्या अवस्था स्पष्ट करा.

ब) निरीक्षणाची वैशिष्टे स्पष्ट करा.

क) निसर्ग नियमांचे प्रकार स्पष्ट करा.

▽▽▽▽

Seat
No.

A - 185

Total No. of Pages : 4

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, April - 2019

**HISTORY OF SOCIAL REFORMERS OF MAHARASHTRA
(Paper - II (I. D. S) (New))**

Sub. Code : 62320

Day and Date : Friday, 26 - 04 - 2019

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by choosing appropriate alternative given below. [10]

- i) _____ wrote the book 'Theistic Directory'
- a) Karmveer Bhaurao Patil
  - b) Dhondo Keshav Karve
  - c) Vitthal Ramaji Shinde
  - d) Bapuji Salunkhe
- ii) In _____ Maharashtra was affected by the outbreak of Plague disease.
- a) 1895
  - b) 1896
  - c) 1898
  - d) 1899
- iii) _____ was done work of mass education through 'Bhajan and Kirtan'.
- a) Tukaram Maharaj
  - b) Dnyaneshwar
  - c) Namdev
  - d) Gadge Mahraj
- iv) _____ founded 'Bombay Native Education Society'.
- a) Bhau Daji Lad
  - b) Jagannath Shankar Sheth
  - c) Balshastri Jambhekar
  - d) Savitribai Phule
- v) Karmveer Bhaurao Patil worked as an moving agent of _____ factories.
- a) Kirloskar and ogale
  - b) Hindustan and Bharat motors
  - c) Laith Machine Karkhana
  - d) Kirloskar and Harmostic

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत -
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खाली दिलेल्या पर्यायामधून योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

[10]

- i) 'थिर्डिस्टिक डिरेक्टरी' हा ग्रंथ ..... यांनी लिहिला.
 अ) कर्मवीर भाऊराव पाटील   ब) धोंडो केशव कर्वे
 क) विठ्ठल रामजी शिंदे   ड) बापूजी साळुंखे
- ii) ..... या वर्षी महाराष्ट्रात प्लेगची मोठी साथ पसरली होती.
 अ) 1895   ब) 1896
 क) 1898   ड) 1899
- iii) ..... यांनी 'किर्तन व भजन' या माध्यमातून लोकशिक्षणाचे कार्य केले.
 अ) तुकाराम   ब) ज्ञानेश्वर
 क) नामदेव   ड) गाडगे महाराज
- iv) ..... यांनी 'बॉम्बे नेटिव्ह एज्युकेशन सोसायटी'ची स्थापना केली.
 अ) भाऊ दाजी लाड   ब) जगन्नाथ शंकर शेट
 क) बाळशास्त्री जांभेकर   ड) सावित्रीबाई फुले
- v) कर्मवीर भाऊराव पाटील यांनी ..... कारखान्याचे फिरते एजंट म्हणून काम पाहिले.
 अ) किल्लोस्कर व ओगले   ब) हिंदुस्थान व भारत मोटर्स
 क) लेथ मशिन कारखाना   ड) किल्लोस्कर व हार्मोस्टिक
- vi) ..... यांचा ब्रिटिश सरकारने 'जस्टिस ऑफ पीस' ही पदवी देवून सन्मान केला.
 अ) ग. ह. खरे   ब) प्र. के. अत्रे
 क) आचार्य जावडेकर   ड) जगन्नाथ शंकर शेट
- vii) 'ग्रामरचना' हा ग्रंथ ..... यांनी लिहिला.
 अ) भाऊ दाजी लाड   ब) बाळशास्त्री जांभेकर
 क) लोकहितवादी   ड) महर्षी कर्वे
- viii) कर्मवीर भाऊराव पाटील यांनी ..... संस्था केली.
 अ) शिवाजी शिक्षण संस्था   ब) देवगिरी शिक्षण संस्था
 क) रयत शिक्षण संस्था   ड) कृष्णा शिक्षण संस्था

ix) 'निराश्रीत सहाय्यकारी मंडळी' ही संस्था ..... साली स्थापन झाली.

अ) 1906

ब) 1908

क) 1910

ड) 1912

x) ..... हे आर्य समाजाचे संस्थापक होते.

अ) स्वामी विवेकानंद

ब) स्वामी परमानंद

क) स्वामी दयानंद सरस्वती

ड) राजा राम मोहन रॉय

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ) सावित्रीबाई फुले यांचे शैक्षणिक व सामाजिक कार्य स्पष्ट करा. [10]

किंवा

राजर्षी छत्रपती शाहू महाराजांचे शैक्षणिक कार्य सविस्तर लिहा.

ब) महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे यांनी अस्पृश्योद्धासाठी केलेल्या कार्याची चर्चा करा. [10]

किंवा

गाडगे महाराज यांचे जीवन व कार्य स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

अ) लोकहितवादी

ब) राजर्षी छत्रपती शाहू महाराजांचे आर्थिक क्षेत्रातील कार्य

क) महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे आणि शेतकरी चळवळ

ड) कर्मवीर भाऊराव पाटील

इ) डॉ. बापूजी साळुंखे

फ) जगन्नाथ शंकर शेठ

▽▽▽▽

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, May - 2019

HISTORY (Optional)

World Revolutions - II (Paper - V)

Sub. Code : 62369

Day and Date : Friday, 24 - 05 - 2019

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by choosing appropriate alternative given below. [10]

i) _____ in country Industrial Revolution first took place.

a) England	b) China
c) India	d) Russia

ii) _____ discovered powerloom.

a) Cromptan	b) Muyul
c) Stiffan	d) Edmand cartright

iii) Meiji Restoration took place in the year _____.

a) 1858	b) 1868
c) 1869	d) 1870

iv) Fighter class in Japan was known as _____.

a) Shogun	b) Samurai
c) Jenro	d) Gikai

v) In the _____ year the Bank of Japan was established.

a) 1872	b) 1882
c) 1884	d) 1885

vi) In Russia _____ Dynasty Ruled.

a) Louie	b) Zar
c) Samurai	d) Tung

P.T.O.

- vii) _____ wrote the Novel "Aaie".
  - a) Tolastai
  - b) Garki
  - c) Ivan
  - d) Karl Marx
- viii) In _____ year China - Japan war was Fought.
  - a) 1894-95
  - b) 1896-97
  - c) 1897-98
  - d) 1898-99
- ix) Mao established _____ Army.
  - a) Black Army
  - b) Red Army
  - c) Homeguard
  - d) Revolution Army
- x) The China Revolution of 1949 took under the leadership of _____.
  - a) Lenin
  - b) Mao-te-Tung
  - c) Luie
  - d) Chang-kai-Shaik

Q2) Answer the following questions in detail.

- a) Explain the causes of Industrial Revolution of England. [10]

OR

Explain the causes of Meiji Revolution in Japan.
- b) Explain the effect of Bolshevik Revolution. [10]

OR

Discuss the causes of China Revolution of 1949.

Q3) Write short notes (any four) : [20]

- a) Revolution of cotton Industry in England
- b) Social effects of Industrial Revolution
- c) Educational Reforms under Meiji Restoration
- d) Karl Marx .
- e) Lenin
- f) Effects of China Revolution of 1949

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खाली दिलेल्या पर्यायामधून योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

[10]

- i) ..... या देशामध्ये प्रथम औद्योगिक क्रांती घडून आली.
अ) इंग्लंड ब) चीन
क) भारत ड) रशिया
- ii) पॉवरलुम (यंत्रमाग) या यंत्राचा शोध ..... याने लावला.
अ) क्रॉम्पटन ब) म्यूल
क) स्टीफन ड) एडमंड कार्टराईट
- iii) मेईजी पुनर्स्थापना ..... साली झाली.
अ) 1858 ब) 1868
क) 1869 ड) 1870
- iv) जपानमधील लढवय्या वर्गास ..... म्हणतात.
अ) शोगुन ब) सामुराई
क) जनरो ड) गिकाई
- v) ..... या साली बँक ऑफ जपानची स्थापना करण्यात आली.
अ) 1872 ब) 1882
क) 1884 ड) 1885
- vi) रशियामध्ये ..... या घराण्याची सत्ता होती.
अ) लुई ब) झार
क) सामुराई ड) तुंग
- vii) ..... याने आई ही कादंबरी लिहली.
अ) टॉलस्टॉय ब) गॉर्की
क) इवान ड) कार्ल मार्क्स
- viii) ..... या साली चीन-जपान युद्ध झाले.
अ) 1894-95 ब) 1896-97
क) 1897-98 ड) 1898-99

Seat
No.

--

A - 201

Total No. of Pages : 4

B. A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, April - 2019

HISTORY (Optional) (Paper - VI)

Freedom Struggle of India - II

Sub. Code : 62370

Day and Date : Saturday, 27 - 04 - 2019

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by choosing appropriate alternatives given below : [10]

- i) Vasudev Balwant Phadke died in _____ jail.
  - a) London
  - b) Edan
  - c) Andman
  - d) Pune
- ii) Sardar Bhagatsingh is known as _____.
  - a) The jewel of revolutionaries
  - b) Tiger of Punjab
  - c) Mahatma
  - d) Lokmanya
- iii) The author of 'Das Capital' is _____.
  - a) Dadabhai Naoroji
  - b) Rousseau
  - c) Karl Marx
  - d) Manwendranath Roy
- iv) Nana Patil founded 'Parallel Government' in _____ district.
  - a) Mumbai
  - b) Solapur
  - c) Pune
  - d) Satara
- v) _____ was founded by Netaji Subhash Chandra Bose.
  - a) Forward Block
  - b) Swaraj Party
  - c) Gadar Party
  - d) Students League
- vi) Muslim League was founded in _____.
  - a) 1901
  - b) 1902
  - c) 1904
  - d) 1906

P.T.O.

Seat
No.

A - 177

Total No. of Pages : 4

B. A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, April - 2019

AIHC (I.D.S.) (Paper - II)

Ancient Indian History and Culture

(Pre Historic Time to 650 AD)

Sub. Code : 62311

Day and Date : Friday, 26 - 04 - 2019

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Select the appropriate word.

[10]

- i) There were _____ Tirthankar in Jainism.
  - a) 24
  - b) 25
  - c) 26
  - d) 27
- ii) The book..... was written by king Minander.
  - a) Arthshastra
  - b) Gathashaptashati
  - c) Milind Panho
  - d) Indika
- iii) _____ called and mention as a Indian Nepolian.
  - a) Nepolina
  - b) Simuk
  - c) Samudragupta
  - d) Chandragupta
- iv) The Book _____ was written by Ashwaghaosha.
  - a) Anga
  - b) Budhaeharitra
  - c) Harshcharitra
  - d) Ajam
- v) During _____ reign Gautam Buddha and Vardhaman Mahaveer died.
  - a) Bimbisar
  - b) Ajatshatru
  - c) Mahapadmanand
  - d) Dhananand
- vi) Gathasaptashati a poetry book was written by _____.
  - a) Hal
  - b) Krishna
  - c) Vijayshree
  - d) Satkarni -I

P.T.O.

- vii) _____ opinion tha Gupta era was not goldan age in the real sense of term.
- a) Dr. Shriram Goyal   b) Dr. D. N. Jha
c) Dr. romila Thapar   d) Dr. V. A. Smith
- viii) Gautam Buddhas original name was _____
- a) Anand   b) Upali
c) Siddhartha   d) Milind
- ix) _____ was the Founder King of Maurya dynasty.
- a) Bimbisar   b) Bindusar
c) Chandragupta   d) Ashoka
- x) _____ Chinese Traveller visited to India during The Gupta period.
- a) Pahiyana   b) Yuanchang
c) Itising   d) Latoze

Q2) Answer the following questions in detail.

- a) Give the information about Jain and Buddhist literature. [10]

OR

Give the work of Pushyamitra Shung

- b) Discuss the provincial and local Administration of Mauryans? [10]

OR

Discuss political contribution of king Chandragupta Maurya.

Q3) Write short notes (any four) :

- a) Teaching of Mahavira.
b) Cultural Contribution of Satvahanas.
c) Dhananand.
d) Economic condition of Gupta.
e) Battle of Kalinga.
f) Contribution of king Samudragupta.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून विधाने पूर्ण करा. ✓

[10]

- i) जैन धर्मात एकूण ..... तीर्थंकर होऊन गेले.
अ) 24	ब) 25
क) 26	ड) 27
- ii) राजा मिर्नॅंडरने ..... हा ग्रंथ लिहीला.
अ) अर्थशास्त्र	ब) गाथासप्तशती
क) मिलिंदपन्हो	ड) इंडिका
- iii) भारताचा नेपोलियन म्हणून ..... याचा उल्लेख केला जातो.
अ) पुलुयामी	ब) सिमूक
क) समुद्रगुप्त	ड) चंद्रगुप्त
- iv) अश्वघोषाने ..... महत्वाचा ग्रंथ लिहीला.
अ) अंग	ब) बुध्दचरित्र
क) हर्षचरित्र	ड) अगम
- v) ..... च्या काळात गौतम बुध्द आणि वर्धमान महावीर यांचा मृत्यू झाला.
अ) बिंबिसार	ब) आजातशत्रू
क) महापद्मनंद	ड) धनानंद
- vi) गाथासप्तशती हा काव्यग्रंथ ..... यांनी लिहीला.
अ) हल	ब) कृष्णा
क) विजयश्री	ड) सातकर्णी पहिला
- vii) गुप्तकाळ कोणत्याही प्रकारे सुवर्णयुग नव्हते असे ..... यांनी मत व्यक्त केले आहे.
अ) डॉ. श्रीराम गोयल	ब) डॉ. डी. एन. झा
क) डॉ. रोमीला थापर	ड) डॉ. व्ही. एस. स्मिथ

- viii) गौतमबुध्दांचे मुळ नांव ..... होते.
अ) आनंद	ब) उपाली
क) सिद्धार्थ	ड) मिल्हीद
- ix) मौर्य घराण्याचा ..... हा संस्थापक राजा होता.
अ) बिंबिसार	ब) बिंदूसार
क) चंद्रगुप्त	ड) अशोक
- x) गुप्तकाळात ..... या चीनी प्रवाश्याने भारतास भेट दिली होती.
अ) फाह्यान	ब) ह्युवानचाँग
क) इत्सिंग	ड) लातोसे

प्र.2) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

अ) जैन व बौद्ध साहित्याची माहिती लिहा.

[10]

किंवा

पुष्टमित्र शुंगाची कामगीरी लिहा.

ब) मौर्यांचे प्रांतिक व स्थानिक प्रशासन स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

चंद्रगुप्त मौर्यांच्या राजकीय योगदानाची चर्चा करा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

अ) महाविरांची शिकवण
ब) सातवाहनाचे सांस्कृतिक योगदान
क) धनानंद
ड) गुप्तांची आर्थिक स्थिती
इ) कलिंगचे युद्ध
फ) समुद्रगुप्ताची कामगीरी

Seat
No.

--

A - 178

Total No. of Pages : 4

B. A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, April - 2019

CO-OPERATION (I.D.S.) (Paper - II)

Co-Operatives in India

Sub. Code : 62313

Day and Date : Friday, 26 - 04 - 2019

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternative. [10]

- i) Co-operative Agricultural credit (short and medium term) is governed by _____
  - a) Urban Co-operative Bank
  - b) Reserve Bank of India
  - c) State Bank of India
  - d) State Co-operative Bank
- ii) There is _____ in the services provided by the Multi-Purpose Co-operative societies.
  - a) Unity
  - b) Rationalization
  - c) Incompleteness
  - d) Varieties
- iii) _____ Bank is a mediator between State Co-operative Bank and Primary Agricultural Credit Co-operative societies.
  - a) Land Development Bank
  - b) Urban Co-operative Bank
  - c) District Central Co-operative Bank
  - d) Commercial Bank
- iv) NAFED is established in the year _____
  - a) 1938
  - b) 1948
  - c) 1958
  - d) 1968
- v) Co-operative sugar factory is a type of _____ co-operative society.
  - a) Labour
  - b) Marketing
  - c) Consumer
  - d) Processing

P.T.O.

- vi) There are _____ State Co-operative Banks in India.
a) 29	b) 30
c) 31	d) 32
- vii) The National Policy for Women Empowerment is accepted in the year _____ by Government of India.
a) 2011	b) 2006
c) 2001	d) 1991
- viii) The first co-operative sugar factory in India was established at _____
a) Kolhapur	b) Solapur
c) Pravaranagar	d) Sangli
- ix) NABARD was established in the year _____
a) 1935	b) 1948
c) 1982	d) 1995
- x) _____ Minister is the President of National Co-operative Development Corporation.
a) Prime	b) Finance
c) Defence	d) Agricultural

Q2) Answer the following question in detail.

- a) State the Multi-Purpose Co-Operative Service Society and explain their functions. [10]

OR

State the definition of Co-operative Marketing Societies and explain their importance.

- b) State the problems and their remedies of Dairy co-operatives. [10]

OR

Explain the role of National Co-operative Union of India in the development of Co-operative Movement.

Q3) Write short notes (any four) :

[20]

- Functions of Urban Co-operative Banks.
- Role of State Co-operative Bank.
- Women Empowerment through processing Co-operatives.
- Role of NAFED.
- Role of NABARD.
- Problems of Co-operative Sugar Factory

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा.

[10]

i) सहकारी शेती पतपुरवठा (अल्प व मध्यम मुदत) ..... बँके कडून नियंत्रित केला जातो.

अ) नागरी सहकारी	ब) भारतीय रिझर्व्ह
क) स्टेट बँक ऑफ इंडिया	ड) राज्य सहकारी

ii) बहु-उद्देशिय सहकारी संस्था मार्फत पुरविल्या जाणाऱ्या कार्यात ..... असते.

अ) एकता	ब) सुसुत्रता
क) अपूर्णता	ड) विविधता

iii) राज्य सहकारी बँक आणि प्राथमिक कृषी सहकारी पतपुरवठा संस्था यांच्यातील मध्यस्थ म्हणून ..... बँक कार्य करते.

अ) भू-विकास	ब) नागरी सहकारी
क) जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी	ड) व्यापारी

iv) नाफेडची स्थापना ..... या वर्षी झाली आहे.

अ) 1938	ब) 1948
क) 1958	ड) 1968

v) सहकारी साखर कारखाना हा ..... सहकारी संस्थेचा प्रकार आहे.

अ) मजूर	ब) विपणन
क) ग्राहक	ड) प्रक्रिया

- vi) भारतात एकूण ..... राज्य सहकारी बँका आहेत.
 अ) 29 ब) 30
 क) 31 ड) 32
- vii) महिलांच्या सबलीकरणसाठीचे राष्ट्रीय धोरण भारत सरकारने ..... साली स्विकारले.
 अ) 2011 ब) 2006
 क) 2001 ड) 1991
- viii) भारतात पहिला सहकारी साखर कारखाना ..... येथे सुरु झाला.
 अ) कोल्हापूर ब) सोलापूर
 क) प्रवरानगर ड) सांगली
- ix) नाबार्डची स्थापना ..... साली झाली.
 अ) 1935 ब) 1948
 क) 1982 ड) 1995
- x) राष्ट्रीय सहकारी विकास महामंडळाच्या अध्यक्ष ..... असतो.
 अ) पंतप्रधान ब) वित्तमंत्री
 क) संरक्षण मंत्री ड) कृषीमंत्री

प्र.2) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

- अ) बहुउद्देशिय सेवा सहकारी संस्था म्हणजे काय ते सांगून त्यांची कार्ये स्पष्ट करा. [10]
 किंवा
 सहकारी खरेदी-विक्री संस्थेची व्याख्या सांगून त्यांचे महत्व स्पष्ट करा.
- ब) सहकारी दूध संस्थांच्या समस्या व उपाय सांगा. [10]
 किंवा
 सहकार चळवळीच्या विकासातील भारतीय राष्ट्रीय सहकारी संघाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

- अ) नागरी सहकारी बँकांची कार्ये
 ब) राज्य सहकारी बँकेची भूमिका
 क) सहकारी प्रक्रिया संस्था द्वारे महिला सबलीकरण
 ड) नाफेडची भूमिका
 इ) नाबार्डची भूमिका
 फ) सहकारी साखर कारखान्यांच्या समस्या

ST - 843

Total No. of Pages : 4

Seat No.	
----------	--

All Degrees (Part - II) (Semester - IV) Examination, April - 2019
ENVIRONMENTAL STUDIES (Compulsory)
Sub. Code: 67070

Day and Date : Sunday, 28 - 04 - 2019
Time : 3.00 p.m. to 6.00 p.m.

Total Marks : 70

- Instructions : 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Select correct answer from the given alternatives. [10]

- a) Wind mills are responsible for following type of pollution.
i) Noise pollution ii) Solid waste pollution
iii) Water pollution iv) Air pollution
- b) Minamata disease is caused by -
i) Iodine ii) Arsenic
iii) Mercury iv) Cadmium
- c) Noise pollution is measured by -
i) Joules ii) Dynes
iii) Hertz iv) Decibel
- d) Following type of the ecological pyramid is always upright.
i) Pyramid of energy ii) Pyramid of biomass
iii) Pyramid of number iv) None of the above
- e) In which of the States of India Radhanagari wildlife sanctuary is situated?
i) Karnataka ii) Kerala
iii) Maharashtra iv) Assam
- f) Following is the non-renewable resource.
i) Forest ii) Water
iii) Petroleum iv) Sunlight
- g) The total earth surface covered by water is -
i) 40% ii) 50%
iii) 60% iv) 70%

P.T.O.

- h) Following gas is responsible for acid rain.
i) Carbon dioxide	ii) Carbon monoxide
iii) Sulphur dioxide	iv) Chlorine
- i) The Wildlife Protection Act in India was enacted in the year -
i) 1976	ii) 1981
iii) 1986	iv) 1972
- j) Primary source of energy in nature is -
i) Plants	ii) Sun
iii) Wind	iv) Moon

Q2) Answer any three of the following.

[15]

- Give causes and effects of global warming.
- Give methods of solid waste management.
- Discuss dam and its effects on environment.
- Explain the concept of conservation of biodiversity.
- Give importance of environmental studies.

Q3) Write short notes on any three :

[15]

- Food chain.
- Deforestation.
- Hazardous waste.
- Human rights.
- Thermal pollution.

Q4) Explain India as a mega biodiversity nation.

[10]

OR

Give the causes and effects of acid rain and ozone depletion.

Q5) Give salient features of Wildlife Protection Act of India.

[10]

OR

Give sources, effects and control measures of noise pollution.

Q6) Discuss causes and effect of soil pollution.

[10]

OR

Discuss urban problems related to energy consumption.

ST - 843

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न लिहीणे आवश्यक आहेत.
2) प्रश्नांच्या उजवीकडील संख्या पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडा.

[10]

- अ) पवन ऊर्जेमुळे खालीलपैकी कोणते प्रदूषण घडते?
i) ध्वनी प्रदूषण ii) घनकचरा प्रदूषण
iii) जल प्रदूषण iv) हवा प्रदूषण
- ब) मीनामाटा आजार कशामुळे होतो?
i) आयोडीन ii) आरसेनीक
iii) पारा iv) कॅडमिअम
- क) ध्वनी प्रदूषण कोणत्या एककात मोजतात?
i) ज्यूल्स ii) डेईन्स
iii) हर्ट्स् iv) डेसीबल
- ड) खालीलपैकी कोणत्या प्रकारचा मनोरा सरळ असतो?
i) ऊर्जेचा मनोरा ii) जैवस्तुमानाचा मनोरा
iii) जीवसंख्येचा मनोरा iv) वरीलपैकी नाही
- इ) खालीलपैकी कोणत्या राज्यात राधानगरी अभयारण्य आहे?
i) कर्नाटक ii) केरळ
iii) महाराष्ट्र iv) आसाम
- फ) खालीलपैकी कोणते अफननिर्मितक्षम संसाधन आहे?
i) जंगल ii) प्राणी
iii) पेट्रोलियम iv) सूर्यप्रकाश
- य) पृथ्वीचा एकूण किती पृष्ठभाग पाण्याने व्याप्त आहे?
i) 40% ii) 50%
iii) 60% iv) 70%
- र) खालीलपैकी कोणता वायू आम्ल पर्जन्यास जबाबदार आहे?
i) कार्बन डायऑक्साईड ii) कार्बन मोनॉक्साईड
iii) सल्फर डायऑक्साईड iv) क्लोरिन

ल) भारतामध्ये वन्यजीव संरक्षण कायदा कोणत्या साली संमत करण्यात आला ?

- i) 1976 ii) 1981
iii) 1986 iv) 1972

व) निसर्गातील प्राथमिक ऊर्जास्रोत कोणता ?

- i) वनस्पती ii) सूर्य
iii) वारा iv) चंद्र

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [15]

- अ) वैश्विक तापमान वाढीची कारणे व परिणाम सांगा.
ब) घनकचरा व्यवस्थापनाच्या पद्धती सांगा.
क) धरण आणि त्यांचे पर्यावरणावर होणाऱ्या परिणामांची चर्चा करा.
ड) जैवविविधतेचे संरक्षण ही संकल्पना स्पष्ट करा.
इ) पर्यावरण अभ्यासाचे महत्त्व सांगा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) अन्नसाखळी.
ब) जंगलतोड.
क) घातक कचरा.
ड) मानवी हक्क.
इ) औष्णिक प्रदूषण

प्र.4) भारत एक जैवविविधतेने नटलेले राष्ट्र-स्पष्ट करा. [10]

किंवा

आम्ल पर्जन्य व तसेच ओझोनचा क्षय यांची कारणे व परिणाम सांगा.

प्र.5) भारतातील वन्यजीव संरक्षण कायद्यामधील प्रमुख तरतुदी सांगा. [10]

किंवा

ध्वनी प्रदूषणाचे स्रोत परिणाम व नियंत्रणाचे उपाय सांगा.

प्र.6) भू-प्रदूषणाची कारणे व परिणाम या विषयी चर्चा करा. [10]

किंवा

ऊर्जा वापराबद्दलच्या नागरी समस्या-चर्चा करा.

ॐ ॐ ॐ

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, December - 2018

मराठी (MARATHI) (Paper - IV)

वाणीकिडे व अनुवाद प्रक्रिया

Sub. Code : 62341

- पाठ्यपुस्तक : 1) वाणीकिडे - निशिकांत गुख.
2) अनुवाद प्रक्रिया.

Day and Date : Thursday, 06 - 12 - 2018

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडा :

[5]

- अ) 'घाबरु नकोस आबा, तू आता भूमीहीन झालास' असे उद्गार कोणी काढले?
i) दादा पाटील ii) बिडकर मास्तर
iii) विश्वनाथ iv) बॉन्डरायटर
- ब) 'लॉबकळ' कथेतील बाबुरावांच्या पत्नीचे नाव काय होते?
i) राणी ii) कुंदा
iii) निलिमा iv) पार्वती
- क) 'माती' कथा पुढीलपैकी कोणत्या घटनेवर आधारित आहे?
i) शेजाऱ्याचा मृत्यू ii) शेजाऱ्याचे लग्न
iii) माती उत्खनन iv) बेकारी
- ड) 'ब्रॅकेट' कथेतील शंकर कोणती नोकरी करित होता?
i) शिपायाची ii) वॉचमनची
iii) कारकुनाची iv) ड्रायव्हरची
- इ) 'एक दिवस असाही' कथेतील सावित्री व तिचा पती कोठे गेले होते?
i) केरळला ii) अमेरिकेला
iii) इंग्लंडला iv) जपानला

प्र.2) 'वाणीकिडे' या कथासंग्रहातील कथांमधून भेटणाऱ्या माणसांच्या वृत्ती-प्रवृत्तींचे चित्रण करा. [15]

किंवा

'बगळे' आणि 'खरेदी' या दोन कथांमधून मांडलेले समाज वास्तव कथेच्या आधारे स्पष्ट करा.

प्र.3) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

अ) 'मरण-इच्छा' कथेतील स्वातंत्र्य सैनिकांच्या कुटुंबाची अवहेलना स्पष्ट करा.

ब) 'मोहोळ' कथेत आजीच्या गजबजलेल्या वाड्याचे वर्णन विशद करा.

क) 'एक दिवस असाही' कथेतील एका दिवसाची 'त्याची' दिनचर्या स्पष्ट करा.

प्र.4) जाहिरातीचा अनुवाद करताना घ्यावयाची काळजी स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

खालील इंग्रजी बातमीचे मराठीत भाषांतर करा.

India can retain ODI top ranking with clean sweep

Dubai: India go into their One-Day International series against Sri Lanka starting Sunday with the aim of winning 3-0 and overtaking South Africa to take top position in the ICC ODI Team Rankings. India, who are top-ranked in Test cricket, are on 120 points in the ODI rankings, only one point behind South Africa and will go ahead if they win the first match in Dharamsala on Sunday. India will reach 121 points and edge South Africa on decimal points if they take a 1-0 lead in the series but will have to also win the following two matches in Mohali and Visakhapatnam on 13 and 17 December. Sri Lanka are 8th on the table with 83 points and the rankings system is weighted to reflect the difference in ranking points. India will slip to 119 points even with a 2-1 win in the ODI series, which follows a three-Test series between the two sides, which India won 1-0.

ॐॐॐ

Seat
No.

B - 143
Total No. of Pages : 2

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, December - 2018
MARATHI (Paper - VI) (Optional)

तळ ढवळताना व संपादनप्रक्रिया
Sub. Code : 62342

Day and Date : Friday, 07 - 12 - 2018

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02:00 p.m.

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडा.

[5]

- अ) 'ते ऐकताहेत तुझ्या पहाडाबद्दल' या कवितेतून कोणते समाजवास्तव प्रकट झाले आहे.
- i) आदिवासी ii) ग्रामीण
iii) शहरी iv) महानगरीय
- ब) लहू कानडे यांच्या कोणत्या कवितेमध्ये विकासयोजनाचा फोलपणा दाखविला आहे?
- i) ठिणगी ii) बिलामत
iii) पीआरए iv) नवा डाव
- क) तळ ढवळताना या काव्यसंग्रहातील कविता किती भागात विभागल्या आहेत?
- i) दोन ii) सहा
iii) चार iv) आठ
- ड) तळ ढवळताना या काव्यसंग्रहाची पहिली आवृत्ती केव्हा प्रकाशित झाली?
- i) 2015 ii) 2014
iii) 2013 iv) 2012
- इ) लहू कानडे यांनी कोणत्या महानगराला समुद्र असलेले गाव असे म्हटले आहे?
- i) मुंबई ii) कलकत्ता
iii) पुणे iv) बेंगलोर

P.T.O.

प्र.2) ग्रामीण जीवनाचे चित्रण तळ ढवळताना या काव्यसंग्रहात कशाप्रकारे आले आहे?

[15]

किंवा

तळ ढवळताना या काव्यसंग्रहाची वैशिष्ट्ये सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (3 पैकी 2)

[20]

- अ) तळ ढवळताना या काव्यसंग्रहातील आदिवासी समाजाचे चित्रण करा.
- ब) तळ ढवळताना या काव्यसंग्रहात स्त्री जीवनाचे चित्रण कशाप्रकारे आले आहे?
- क) लहू कानडे यांनी महानगरीय समाजाचे वास्तव कशा प्रकारे व्यक्त केले आहे?

प्र.4) संपादनाच्या वेगवेगळ्या क्षेत्रांची ओळख करून द्या.

[10]

किंवा

मासिकाच्या संपादनाचे स्वरूप विशद करा.

B - 151

Total No. of Pages : 3

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, December- 2018

ENGLISH (Compulsory) (Paper - D)

English for Communication

Sub. Code : 62310

Day and Date : Monday, 10 - 12 - 2018

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

Instructions :

- 1) All questions are compulsory
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative. [5]

i) The sudden movement at the root of the jack tree was made by _____

- a) the dragon fly afraid of the boy.
- b) the king cobra moving through the dried leaves.
- c) the insects living under the tress.
- d) the boy slowly walking towards the dragon fly.

ii) The 'krishnakali' in the poem is _____

- a) a flower
- b) a woman
- c) a village girl
- d) a game

iii) Milkha Singh returned to India ashamed of his poor Performance in _____

- a) Sidney
- b) Paris
- c) New York
- d) Melbourne.

P.T.O.

- iv) At last, the poet feels that he is reduced to _____
- fifty paise
  - nothing
  - his shirt
  - small change.
- v) _____ has to be recognized by every Indian as a national priority.
- national security
  - international security
  - global security
  - individual security.

Q2) a) Answer ANY TWO of the following question in about 100 to 120 words each. [10]

- How did king cobra prepare to catch the red ring?
- Write about Milkha Singh's every day diet.
- To APJ Abdul Kalam, what is our foremost duty to our motherland?

b) Write short note on ANY ONE of the following in about 100 to 120 words. [5]

- King cobra in the story 'On the river bank.'
- The song of youth.

c) Write short note on ANY ONE of the following in about 100 to 120 words. [5]

- A village girl 'Krishnakali'.
- Poet's feelings about the old woman.

Q3) Write review of Marathi/Hindi/English/film or play you have seen recently using the following points: [10]

Title of the film/Play ..... type..... director..... producer..... star cast.....story.....music.....songs.....sound effect.....message.....end....critical comments.

- Q4) a) Write summary of the following passage in one third of its original length. Suggest a suitable title. [7]

Newspapers, especially of the popular variety, aim to do two things; to inform and to entertain. Entertainment may be principally found in the center pages of the newspaper. In some of the feature articles and in some local news stories. The principle aim of the short news report on the front page is to inform. Many newspapers are published daily, and the news reporters must make sure that they have up-to-date the minute news. In their news reports they will aim to create a sense of immediacy, to convey the impression that they have rushed the news to the reader and that the information contained is the very latest.

Reporters also wish to create a sense of authenticity that is their news is accurate and genuine. They may thus refer to their sources, to the spokesman who informed them, perhaps quoting their words, to show that what has been produced is the real news. Just as reporters appear to be in hurry to find out and then retell their facts to the readers of the daily newspapers. Readers are also in hurry trying to read as much of the news as possible before rushing off to work. This is what dictates one very common format for news reporters. According to this format, the first paragraph or two of the news report contains most points of the story, in a condensed or summary form. The following paragraphs go over all the main points again, but this time adding more details. Thus, the reader who is in hurry can get main idea of the story by reading just the initial paragraphs. The editor of the paper also benefits from this format, for if he or she runs of space in the paper, some of the last paragraphs of the story can be deleted without too much harm.

- b) Write a well organized passage on the following topic by using the points given below it. [8]

Topic: Noise pollution

Points: Causes-- examples- remedies- useful tips to minimize it- references, observations, practices, experiences....etc.

B-190

Total No. of Pages : 2

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, December - 2018

ENGLISH (Optional) (Paper - V) (New)

Modern English Literature (Play)

Sub. Code : 62351

Day and Date : Saturday, 15 - 12 - 2018

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are Compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing the correct alternatives: [5]

- i) Petra loses her job as a _____
  - a) a cashier
  - b) a teacher
  - c) an officer
  - d) a doctor
- ii) _____ is Dr. Stockmann's wife.
  - a) Petra
  - b) Nora
  - c) Emily
  - d) Katherine
- iii) _____ advises to close down Baths in the town.
  - a) Peter Stockmann
  - b) Mr. Hovstad
  - c) Dr. Stockmann
  - d) Billing
- iv) _____ is a captain of the ship.
  - a) Billing
  - b) Horster
  - c) Morten kill
  - d) Hovstad
- v) The strongest man in the world is he who stands most _____.
  - a) with society
  - b) with friends
  - c) alone
  - d) with relatives

Q2) a) Answer the following questions in about 200 to 250 words. [10]

- i) Why do people declare Dr. Stockmann as an enemy of the people.

OR

- ii) Comment on the relationship between Peter Stockmann and Dr. Stockmann.

P.T.O.

b) Answer the following questions in about 200 to 250 words. [10]

i) Discuss 'An Enemy of the People' as a Problem play.

OR

ii) Draw character sketch of Dr. Stockmann.

Q3) Answer the following questions in about 200 to 250 words. [10]

a) Critically examine the plot construction of the play 'An Enemy of the People'.

OR

b) Discuss the rivalry between Dr. Stockmann and Peter Stockmann.

Q4) Write short notes in about 100 to 120 words each. (any three) [15]

a) Significance of the title 'An Enemy of the People'

b) Captain Horster

c) Mr. Hovstad

d) Setting of the Play

e) Pollution & corruption in Baths.

Seat
No.

--

B - 192

Total No. of Pages : 2

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, December - 2018

ENGLISH (Optional) (Paper - VI)

Indian English Literature (Poetry) (New)

Sub. Code : 62352

Day and Date : Monday, 17 - 12 - 2018

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

Instructions : 1) All questions are compulsory.

2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing the correct alternatives : [5]

i) The mother pretends to be _____.

a) happy

b) hysterious

c) unhappy

d) mad

ii) The father's eyes are compared with _____.

a) eyes of old people

b) rainwater

c) water

d) dirt

iii) The woman has the freedom to name the _____ in the house.

a) cows

b) dogs

c) cats

d) parrots

iv) _____ is the zodiac sign of the landlady.

a) Gemini

b) Virgo

c) Sagittarius

d) Aquarius

P.T.O

B - 188

Total No. of Pages : 2

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, December - 2018
HINDI (Paper - VI) (Optional) (Revised)

आधुनिक काव्य

Sub. Code : 62348

Day and Date : Friday, 14 - 12 - 2018

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- सूचनाएँ:-
- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
  - 2) दाईं ओर लिखे अंक गुण दर्शाते हैं।

प्र.1) निम्नलिखित प्रश्नों के निचे दिए हुए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए : [5]

- i) रानी सुदेष्णा ..... की बहन थी।
अ) राजा विराट
ब) सैरंध्री
क) कीचक
ड) कृष्ण
- ii) भीम-गज-युद्ध का चित्र ..... ने बनाया था।
अ) सैरंध्री
ब) सुदेष्णा
क) राजा विराट
ड) कीचक
- iii) तौर्यत्रिक शाला में कीचक ..... से लिपट गया।
अ) सैरंध्री
ब) भीम
क) युधिष्ठिर
ड) उत्तरा
- iv) तुलसीदास को रत्नावली ..... के समान लगती है।
अ) लक्ष्मी
ब) सरस्वती
क) बहन
ड) गौरी
- v) 'तुलसीदास' ..... साहित्य विधा है।
अ) लंबी कविता
ब) खंडकाव्य
क) कहानी
ड) महाकाव्य

P.T.O.

प्र.2) निम्नलिखित अवतरणों का ससंदर्भ स्पष्टीकरण कीजिए :

[15]

- i) सहने को अत्याचार को बाध्य करे, वह धर्म है,
तो इस संसार में और कौन दुष्कर्म है?
- ii) तुममें यदि सामर्थ्य नहीं है अब शासन का,
तो क्यों करते नहीं त्याग तुम राजासन का?
करने में यदी दमन दुर्जनों का डरते हो,
तो छूकर क्यों राजदंड दुषित करते हो !
- iii) नर होकर भी हाय! सताता है नारी को,
अनाचार क्या कभी उचित है बलधारी को?
यों तो पशु महिष बराह भी रखते साहस सत्व है,
होते परंतु कुछ और ही, मनुष्यत्व के तत्त्व हैं ।
- iv) सैरंध्री तेरा स्वभाव है सचमुच भोला ।
तुझसे बढकर और पुण्य का फल क्या होगा?
जा सकता है यहीं स्वर्ग सुख तुझसे भोगा ।
- v) बुरे काम का कभी भला परिणाम न होगा ,
पापी जन के लिए कहीं विश्राम न होगा ।
अविचारी का काल भाल पर ही फिरता है;
कही संभलता नहीं शील से जो गिरता है ।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए :

[15]

- i) 'तुलसीदास' के आधार पर भारतीय संस्कृति की अधोगति का चित्रण कीजिए ।
- ii) रत्नावली का चरित्र चित्रण कीजिए ।
- iii) 'तुलसीदास' में प्रकृति के सौंदर्य का वर्णन कैसे किया है ।
- iv) तुलसीदास की भाषा शैली पर प्रकाश डालिए ।
- v) तुलसीदास का अपमान किसने किया और क्यों?

प्र.4) 'सैरंध्री' की कथावस्तु अपने शब्दों में लिखिए ।

[15]

अथवा

तुलसीदास के चरित्र पर प्रकाश डालिए ।

B - 186

Total No. of Pages : 2

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, December - 2018

हिन्दी (Hindi) (Optional) (Paper - V)

आधुनिक गद्य साहित्य

पाठ्यपुस्तके : 1. बिना दीवारों के घर

2. कल दिल्ली की बारी है

Sub. Code : 62347

Day and Date : Thursday, 13 - 12 - 2018

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के गुण दर्शाते हैं।

प्र.1) निम्नलिखित विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए।

[5]

- i) मन्नू भंडारी का बचपन का नाम ..... था।
(शैलकुमारी / मीनाकुमारी / गीताकुमारी / महेंद्रकुमारी)
- ii) ..... की उपस्थिति से दाम्पत्य जीवन में दरारें निर्माण होती है।
(पति / पत्नी / तीसरे / पति-पत्नी)
- iii) शोभा के पति का नाम ..... है।
(अजित / जयंत / अमित / संपत)
- iv) जनार्दन का चुनाव चिह्न ..... है।
(घड़ी / सायकिल / अंडा / स्कूटर)
- v) 'कल दिल्ली की बारी है' नाटक के नाटककार का नाम ..... है।
(मन्नू भंडारी / श्रवणकुमार गोस्वामी / मोहन राकेश / जैनेंद्र)

प्र.2) निम्नलिखित अवतरणों में से किन्हीं तीन का ससंदर्भ स्पष्टीकरण कीजिए।

[15]

- अ) "इतना जरूर कहूँगी कि आवेश में आकर कोई गलत काम न कर बैठना।"
ब) "हम अपनी कमियों और गलतियों की सजा इस बेकसूर बच्ची को क्यों दें?"

P.T.O.

- क) "कोई बहुत बडी मजबूरी न हो, या घर से भी बडा कोई आकर्षण न हो, तब तक घर छोडा नहीं जाता।"
- ड) "ठीक है, तो मैं अकेली ही चली जाऊँगी। जहाँ मैंने अपने भीतर की पत्नी को मारा है, वहीं अपने भीतर की माँ को भी मार दूँगी।"
- इ) "अब जब औरत भी नौकरी करने लगी है तो मर्द को भी घर के काम में हाथ बँटाना पडेगा, समझे?"

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[15]

- अ) 'कल दिल्ली की बारी है' नाटक के बजरसिंह का परिचय दीजिए।
- ब) 'कल दिल्ली की बारी है' नाटक के उद्देश्य को लिखिए।
- क) 'कल दिल्ली की बारी है' नाटक के शीर्षक की सार्थकता स्पष्ट कीजिए।
- ड) 'कल दिल्ली की बारी है' नाटक के जनार्दन का परिचय दीजिए।
- इ) जनार्दन ने नेताजी को कौनसे पाँच प्रश्न पूछने के लिए लोगों को कहा था।

प्र.4) 'बिना दीवारों के घर' नाटक की नायिका शोभा की चारित्रिक विशेषताएँ स्पष्ट कीजिए।

[15]

अथवा

'कल दिल्ली की बारी है' नाटक की कथावस्तु लिखिए।

▽▽▽▽

Seat
No.

B - 146

Total No. of Pages : 4

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, December - 2018

ECONOMICS (Optional)

Banks and Financial Institutions (Paper - VI)

Sub. Code : 62378

Day and Date : Friday, 07 - 12 - 2018

Total Marks : 50

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternative. [10]

- i) Money Market is included in _____ market.
  - a) Personal
  - b) National
  - c) Financial
  - d) Political
- ii) _____ is leader of Money Market.
  - a) Central Bank
  - b) Commercial Bank
  - c) Private Bank
  - d) Co-operative Bank
- iii) _____ are included in Money Market.
  - a) Nationalised Banks
  - b) Private Banks
  - c) Foreign Banks
  - d) All of these
- iv) _____ are included in unorganised sector of Indian Money Market.
  - a) Money lenders
  - b) Commercial Banks
  - c) Foreign Banks
  - d) None of these
- v) New shares are sold and bought in _____ share markets.
  - a) Secondary
  - b) Primary
  - c) Old
  - d) New
- vi) SEBI has been established on _____.
  - a) 19th July 1969.
  - b) 4th April 1988
  - c) 12th April 1982
  - d) 15th June 1994

P.T.O.

- vii) Bank account holder can withdraw the amount from own account with the help of _____.
a) Credit Card	b) Adhar Card
c) Debit Card	d) Pan Card
- viii) There is _____ between debit card and credit card.
a) No difference	b) Difference
c) Similarity	d) None of these
- ix) The long form of ATM is _____.
a) Any Time Money	b) All Time Money
c) Account Time Money	d) Automated Teller Machine
- x) There is need of _____ account for the purchase and sale of shares.
a) Saving	b) Demand Deposit
c) De-Mat	d) Current

Q2) Answer the following questions.

[20]

- a) Explain the characteristic features of Indian Money Market.

OR

Explain the main recommendations of the 1991 Narasinhm Committee.

- b) Explain the concept and Role of Development Banks.

OR

Explain the concept of E-Banking and explain the types of E-Banking.

Q3) Write short notes. (any four)

[20]

a) Features of Indian Capital Market.
b) Importance of Mutual Funds.
c) Basel Norms - I.
d) Travellers Cheques.
e) Merger of Banks in India.
f) A. T. Ms.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजव्या बाजूचे अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील पैकी योग्य पर्याय निवडून विधाने पूर्ण करा.

[10]

- i) नाणेबाजाराचा समावेश ..... बाजारपेठेत होतो.
 अ) व्यक्तीगत ब) राष्ट्रीय
 क) वित्तीय ड) राजकीय
- ii) ..... बँक नाणेबाजाराचे नेतृत्व करते.
 अ) मध्यवर्ती ब) व्यापारी
 क) खाजगी ड) सहकारी
- iii) ..... बँकाचा समावेश नाणेबाजारात केला जातो.
 अ) सार्वजनिक क्षेत्रातील ब) खाजगी क्षेत्रातील
 क) विदेशी ड) या सर्व
- iv) भारतीय नाणेबाजारातील असंघटीत क्षेत्रात ..... यांचा समावेश होतो.
 अ) सावकार ब) व्यापारी बँका
 क) विदेशी बँका ड) यापैकी नाही
- v) नविन रोख्यांची खरेदी विक्री ..... भांडवल बाजारात केली जाते.
 अ) दुय्यम ब) प्राथमिक
 क) जुन्या ड) नविन
- vi) सेबी (SEBI) ची स्थापना ..... रोजी झाली.
 अ) 19 जुलै 1969 ब) 9 एप्रिल 1988
 क) 12 एप्रिल 1982 ड) 15 जून 1994
- vii) बँक खातेधारक ..... च्या सहाय्याने स्वतःच्या खात्यावरील पैसे काढू शकतो.
 अ) क्रेडीट कार्ड ब) आधार कार्ड
 क) डेबीट कार्ड ड) पॅन कार्ड
- viii) डेबीट कार्ड व क्रेडिट कार्ड या दोहोत ..... आहे.
 अ) फरक नाही ब) फरक
 क) साम्य ड) यापैकी नाही

Seat
No.

B - 142

Total No. of Pages : 4

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, December - 2018
ECONOMICS (Optional) (Paper - V)
Macro Economics (Part - II)
Sub. Code : 62377

Day and Date : Thursday, 06 - 12 - 2018

Total Marks : 50

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
  - 3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives. [10]

- i) Trade cycles are observed in _____ Economy.
  - a) Socialist
  - b) Mixed
  - c) Capitalist
  - d) Communist
- ii) Prosperity is followed by _____.
  - a) Recession
  - b) Depression
  - c) Recovery
  - d) None of these
- iii) Public Finance is one of those subjects which lie on the border line between Economics and _____.
  - a) Sociology
  - b) Politics
  - c) History
  - d) Geography
- iv) Income tax is a example of _____ Tax.
  - a) VAT
  - b) Indirect
  - c) Direct
  - d) Commodity
- v) _____ has developed the principle of maximum Social Advantage.
  - a) Dr. Dalton
  - b) Prof. Lerner
  - c) Prof. Musgrave
  - d) J.M. Keynes

P.T.O

- vii) 1950 नंतर सार्वजनिक खर्चात ..... होत आहे.
 अ) वाढ ब) घट
 क) स्थिरता ड) या पैकी नाही
- viii) चलननितीच्या उद्दीष्टांत ..... यांचा समावेश होतो.
 अ) किंमत स्थिरता ब) पूर्ण रोजगार
 क) आर्थिक विकास ड) ही सर्व उद्दीष्टे
- ix) मंदीच्या काळात मध्यवर्ती बँक ..... अवलंब करते.
 अ) स्वस्त पैशाचे धोरण ब) महाग पैशाचे धोरण
 क) दीर्घ कालीन पैशाचे धोरण ड) अल्पकालीन पैशाचे धोरण
- x) मंदीच्या काळात सार्वजनिक खर्चात ..... केली जाते.
 अ) कपात ब) वाढ
 क) स्थिरता ड) तटस्थता

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

अ) व्यापार चक्राची व्याख्या देऊन व्यापार चक्राच्या अवस्थांचे स्पष्टीकरण करा.

किंवा

विकसनशील अर्थव्यवस्थेतील सार्वजनिक आयव्ययाची भूमिका स्पष्ट करा.

ब) तुटीच्या अर्थभरण्याची व्याख्या देऊन विकसनशील अर्थव्यवस्थेतील तुटीच्या अर्थभरण्याची भूमिका स्पष्ट करा.

किंवा

चलननितीची व्याख्या देऊन चलननितीची उद्दीष्टे स्पष्ट करा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) शुम्पीटरचा व्यापार चक्राविषयीचा नवप्रवर्तन सिद्धांत
 ब) प्रत्यक्ष कराचे फायदे
 क) महत्तम सामाजिक लाभ तत्व
 ड) सार्वजनिक कर्जाचे परिणाम
 इ) सार्वजनिक खर्च वाढीची कारणे
 फ) राज्यवित्तिय धोरणाची उद्दीष्टे

ॐ ॐ ॐ

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, December - 2018
HISTORY (Optional) (Paper - VI)
Freedom Struggle of India-II
Sub. Code : 62370

Day and Date : Wednesday, 12 - 12 - 2018

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicates full marks .

Q1) Fill in the blanks by choosing appropriate alternative given below: [10]

- i) Ugantar newspaper was publishing from _____ province.
- a) Punjab b) Bengal
c) Kerala d) Maharashtra
- ii) _____ movement was started by Guru Ramsingh.
- a) Kuka b) Wahabee
c) Khilapat d) Civil Disobedience
- iii) _____ was assassinated by Chapekar Brothers.
- a) Lord Curzon b) Lord Lytton
c) Mr. Rand d) Lord Ripon
- iv) _____ was formed under the leadership of Manwendranath Roy at Tashkand.
- a) The communist Party b) Radical Democratic Party
c) Revolutionary Socialist Party d) Forward Block
- v) _____ was the Chief Commander of Azad Hind Sena
- a) Chandrashekhar Azad b) Rasbihari Bose
c) Bhagat Singh d) Subhash Chandra Bose
- vi) Resolution for independent Pakistan was passed under the leadership of _____.
- a) Br. Jinnha b) Sir Syed Ahmad Khan
c) Principal Dr. Bake d) Sir Agakhan

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून विधाने पूर्ण करा.

[10]

- i) युगांतर हे वृत्तपत्र .....प्रांतामधून निघत होते.
अ) पंजाब ब) बंगाल
क) केरळ ड) महाराष्ट्र
- ii) गुरू रामसिंग यांनी.....चळवळ उभारली.
अ) कुका ब) वहाबी
क) खिलापत ड) कायदेभंग
- iii) चाफेकर बंधुनी .....याची हत्या केली.
अ) लॉर्ड कर्झन ब) लॉर्ड लिट्टन
क) मि.रँड ड) लॉर्ड रिपन
- iv) मानवेंद्रनाथ रॉय यांच्या नेतृत्वाखाली ताश्कंद येथे .....पक्षाची स्थापना झाली.
अ) भारतीय कम्युनिस्ट पार्टी ब) जहाल लोकशाही पक्ष
क) क्रांतिकारी समाजवादी पक्ष ड) फॉर्वर्ड ब्लॉक
- v) .....हे आझाद हिंद सेनेचे सरसेनापती होते.
अ) चंद्रशेखर आझाद ब) रास बिहारी बोस
क) भगतसिंग ड) नेताजी सुभाषचंद्र बोस
- vi) मुस्लीम लीगने पाकिस्तान मागणीचा ठराव .....यांच्या नेतृत्वाखाली केला.
अ) बॅ. जीना ब) सर सय्यद अहमद खान
क) प्राचार्य बेक ड) सर आगाखान

- vii) स्वातंत्र्यपूर्व काळात भारतात एकूण .....संस्थाने होती.
 अ) 542 ब) 552
 क) 562 ड) 572
- viii) डॉ. आंबेडकर यांना .....असे म्हणतात.
 अ) लोहपुरुष ब) महात्मा
 क) भारतीय घटनेचे शिल्पकार ड) महर्षि
- ix) .....च्या कायद्याने भारतात फेडरल कोर्टाची स्थापना झाली.
 अ) 1935 ब) 1919
 क) 1909 ड) 1892
- x) भारतीय राज्यघटनेने .....भाषेला राष्ट्रभाषेचा दर्जा दिला आहे.
 अ) इंग्रजी ब) मराठी
 क) हिंदी ड) संस्कृत

प्र.2) दीर्घोत्तरी प्रश्न

- अ) बंगालमधील क्रांतिकारकांचे भारतीय स्वातंत्र्यचळवळीतील कार्य स्पष्ट करा. [10]
 किंवा
 भारतातील डाव्या चळवळींची माहिती लिहा.
- ब) जुनागड व हैद्राबाद संस्थानांच्या विलीनीकरणाची प्रक्रिया स्पष्ट करा. [10]
 किंवा
 भारतिय राज्यघटनेची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

- अ) वि.दा. सावरकर
 ब) आझाद हिंद सेना
 क) कोल्हापूर प्रजा परिषद
 ड) मुस्लीम लीग
 इ) सन 1935 चा सुधारणा कायदा
 फ) भारतीय घटनेचा सरनामा

[20]

B - 147

Total No. of Pages : 4

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, December - 2018
HISTORY (Optional) (Paper - V)

World Revolutions - II

Sub. Code : 62369

Day and Date : Saturday, 08 - 12 - 2018

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by choosing appropriate alternatives given below. [10]

- i) In _____ country Industrial Revolution - I took place.
  - a) India
  - b) China
  - c) England
  - d) Russia
- ii) _____ invented Radio.
  - a) Marconi
  - b) Lesepps
  - c) Stifans
  - d) Farade
- iii) _____ discovered Railway Engine named 'Rocket'.
  - a) John K
  - b) Jorge Stiffan
  - c) Leses
  - d) Ford
- iv) Meiji Revolution took place at Japan in the year _____.
  - a) 1858
  - b) 1868
  - c) 1870
  - d) 1875
- v) Bolshevik Revolution took place under the leadership of _____.
  - a) Lenin
  - b) Keresky
  - c) Mao
  - d) Say-ye-sen
- vi) Karl Marx wrote the book _____.
  - a) Das-capital
  - b) Idiot
  - c) Underground
  - d) Mother

P.T.O.

B - 207

Total No. of Pages : 4

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, December - 2018

PSYCHOLOGY (Optional) (Paper - VI)

Applied Psychology

Sub. Code : 62394

Day and Date : Wednesday, 19 - 12 - 2018

Total Marks : 50

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternative. [10]

- i) The _____ is the person whom the message is targeted.
  - a) Receiver
  - b) Sender
  - c) Observer
  - d) Listener
- ii) _____ has described four interpersonal distance zones.
  - a) Edward T. Hall
  - b) McDugal
  - c) Albert Ellis
  - d) Walter Cannon
- iii) _____ has scribed the fight-or - flight responses.
  - a) Walter Cannon
  - b) Ekman
  - c) Gilbert
  - d) Folkman
- iv) _____ is a cumulative stress reaction to ongoing occupational stressors.
  - a) Burnout
  - b) Heart attack
  - c) Fear
  - d) Anxiety
- v) _____ formulated a theory of stress reactions called the general adaptation syndrome.
  - a) Selye
  - b) Benson
  - c) Ekman
  - d) Walter Cannon
- vi) _____ proposed A-B-C model of emotional reactions.
  - a) Albert Ellis
  - b) Folkman
  - c) Rahe
  - d) Ekman

P.T.O.

ix) फ्राइडमन व रोझेनमन यांनी लोकांचे ..... मूळ प्रकारात विभाजन केले.

अ) अ आणि क

ब) अ आणि ब

क) ब आणि क

ड) अ आणि ड

x) संप्रेषण कौशल्ये ..... असतात.

अ) संपादित

ब) अनुवांशिक

क) नैसर्गिक

ड) अनुवांशिक व नैसर्गिक

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ) अशाब्दिक संप्रेषण घटकांचे वर्णन करा.

[10]

किंवा

ताणाला दिल्या जाणाऱ्या भावनिक आणि शरीरशास्त्रीय प्रतिक्रियांचे वर्णन करा.

ब) समस्या केंद्रित विधायक साधकांची चर्चा करा.

[10]

किंवा

आजाराला दिल्या जाणाऱ्या प्रतिक्रिया विषद करा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

अ) संप्रेषण प्रक्रियेचे घटक

ब) संभाषण कौशल्ये

क) वैरत्वाचे व्यवस्थापन

ड) वेळ व्यवस्थापन तंत्रे

इ) धुम्रपान

फ) ताणाचे सकारात्मक परिणाम

B - 168

Total No. of Pages : 4

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, December - 2018

TRADITIONAL LOGIC (I. D. S.) (Paper - II)

Inductive Logic

Sub. Code : 62323

Day and Date : Tuesday, 11 - 12 - 2018

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

Instructions : 1) All Questions are compulsory.

2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternative. [10]

- i) Simple inumeration is a type of _____.
- a) Inductive inference   b) Deductive inference
c) Fact   d) Hypothesis
- ii) According to the principle of _____ the nature is uniform and orderly.
- a) Uniformity of nature   b) Objectivity
c) Causality   d) Gravitation
- iii) _____ is the last stage of scientific induction.
- a) Formation of problem   b) Explanation
c) Verification   d) Fact
- iv) _____ can be repeated as many times as we desire.
- a) Experiment   b) Observation
c) Low   d) None of these
- v) Non-Observation is the fallacies of _____.
- a) Observation   b) Experiment
c) Hypothesis   d) Induction

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा.

[10]

- i) केवळ गणन हा ..... चा प्रकार आहे.
 अ) विगामी अनुमान   ब) निगामी अनुमान
 क) घटना   ड) अभ्युपगम
- ii) ..... तत्वानुसार निसर्गात समरूपता आणि व्यवस्था आहे.
 अ) निसर्ग समरूपतेचे   ब) वस्तूनिष्ठतेचे
 क) कारण-कार्य संबंध   ड) गुरूत्वाकर्षण
- iii) ..... शास्त्रीय विगमनाची शेवटची पायरी आहे.
 अ) समस्या सुत्रण   ब) उपपादन
 क) प्रचिती   ड) तथ्य
- iv) ..... मध्ये आपल्या इच्छेप्रमाणे पुनरावृत्ती करता येते.
 अ) प्रयोग   ब) निरीक्षण
 क) नियम   ड) यापैकी नाही
- v) अनिरीक्षण हा ..... चा दोष आहे.
 अ) निरीक्षण   ब) प्रयोग
 क) अभ्युपगम   ड) विगमन
- vi) एकाद्या नैसर्गीक घटणेच्या शास्त्रीय स्पष्टीकरणासाठी केलेला अंदाज म्हणजे ..... होय.
 अ) प्रचिती   ब) सिध्दता
 क) अभ्युपगम   ड) यापैकी नाही
- vii) क्रमवर्ती नियम हा ..... आहे.
 अ) प्राथमिक   ब) दुय्यम
 क) गृहीत तत्व   ड) सर्व
- viii) अभ्युपगमाची प्रचिती ..... पणे पाहिली जाऊ शकते.
 अ) प्रत्यक्ष   ब) अप्रत्यक्ष
 क) अ व ब दोन्ही   ड) यापैकी नाही

B - 156

Total No. of Pages : 4

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, December - 2018
ANCIENT INDIAN HISTORY AND CULTURE (I.D.S.) (Paper - II)
(From Pre - Historic Time to C 650 A.D.)

Sub. Code : 62311

Day and Date : Tuesday, 11 - 12 - 2018

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Select the appropriate word.

[10]

- i) Vardhaman Mahaviras born was at _____ place.
  - a) Kundgrame
  - b) Lumbani
  - c) Kapilavastu
  - d) Vaishali
- ii) Triratne is related to _____ religion.
  - a) Jain
  - b) Buddha
  - c) Shaiva
  - d) Vaishnav
- iii) Gautamabuddhas original name was _____.
  - a) Aanand
  - b) Upali
  - c) Siddhartha
  - d) Milind
- iv) Buddha literature is in _____ language.
  - a) Sanskrit
  - b) Brahmi
  - c) Kharoshtri
  - d) Pali
- v) Champa was the capital city of _____ state.
  - a) Aang
  - b) Kashi
  - c) Kosal
  - d) Chedi
- vi) _____ was the founder king of Maurya dynasty.
  - a) Bimbisar
  - b) Bindusar
  - c) Chandragupta
  - d) Ashoka

P.T.O

ix) गुप्तकाळात ..... या चिनी प्रवाशाने भारतास भेट दिली होती.

अ) फाहीयान

ब) युवानत्संग

क) इत्सिंग

ड) लाओत्से

x) ..... काळास सुवर्ण युगाचा कालखंड म्हणतात.

अ) मौर्य

ब) सातवाहन

क) शुंग

ड) गुप्त

प्र.2) अ) गौतम बुद्धाची शिकवण स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

मगध साम्राज्याच्या उदयाची कारणे लिहा.

ब) चंद्रगुप्त मौर्याच्या राजकीय योगदानाची चर्चा करा.

[10]

किंवा

गुप्त साम्राज्याच्या नाशाची कारणे सांगा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही चार वर टीपा लिहा.

[20]

अ) जैन धर्माची पंचअणुव्रते

ब) कोशल महाजनपद

क) कलींगचे युद्ध

ड) पुष्यमित्र शुंगाचे कार्य

इ) सातवाहनाचा उदय

फ) समुद्रगुप्ताची कामगिरी

ॐ ॐ ॐ

B - 102

Total No. of Pages : 4

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, November - 2018
PUBLIC ADMINISTRATION (I.D.S.) (Paper - I)

Sub. Code : 61916

Day and Date : Tuesday, 27 - 11 - 2018

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Choose and write correct alternative from the following: [10]

- i) _____ is the nature of Public Administration after independence.
  - a) Welfare
  - b) Limited
  - c) Individualistic
  - d) Dictatorial
- ii) Public Administration is _____.
  - a) Social Science
  - b) Natural Science
  - c) Ethical Science
  - d) Biological Science
- iii) _____ is the First Government Corporation in India.
  - a) State Bank of India
  - b) Reserve Bank of India
  - c) Life Insurance Corporation
  - d) State Bank of Patiyala
- iv) _____ is an example of staff unit.
  - a) Public Corporation
  - b) Independent Regulatory Commission
  - c) Secretariat of the President
  - d) Company
- v) _____ administration is subject to the principle of public responsibility.
  - a) Public
  - b) Private
  - c) Personnel
  - d) Military

P.T.O.

- vi) _____ said about Good Governance as 'We don't need more government, we need better government'.
- David Osborne and Ted Gaebler
  - Lan and Rosenbloom
  - Pollitt
  - U.A.Gunn
- vii) The concept of "Line" and "Staff" unit is derived from _____ administration.
- Military
  - Financial
  - Civil
  - Local
- viii) To select right or suitable service from government services is termed as _____.
- New public management
  - Managerial approach
  - Bureaucracy
  - Public choice approach
- ix) Delay in the disposal of work is a drawback of _____.
- Hierarchy
  - Span of control
  - Unity of command
  - Co-ordination
- x) The concept of 'Development Administration' is first used by _____.
- White
  - Willoughby
  - Waldo
  - U.L. Goswami

Q2) Answer the following questions:

- a) What is Public Administration? Explain the difference between public and private administration. [10]

OR

Write the difference between 'Line' and 'Staff' units of Organization.

- b) Write the meaning and characteristics of Public Corporations. [10]

OR

Write the meaning, nature and characteristics of New Public Management.

Q3) Write short notes (Any Four) :

- Importance of Public Administration
- Challenges of Privatization
- Principle of Decentralization
- Principle of Hierarchy
- Parliamentary control over Public Corporations
- Public Choice Approach

[20]

- ix) कार्याला विलंब हा ..... चा दोष आहे.
- अ) अधिकार पद परंपरा   ब) नियंत्रण कक्षा
- क) आदेशाही एकता   ड) समन्वय
- x) 'विकास प्रशासन' ही संकल्पना प्रथम ..... ने मांडली.
- अ) व्हाईट   ब) विलोबी
- क) वाल्डो   ड) यू. एल. गोस्वामी

प्र.2) पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- अ) लोकप्रशासन म्हणजे काय? लोकप्रशासन आणि खाजगी प्रशासन यातील फरक स्पष्ट करा. [10]
- किंवा
- संघटनेच्या 'लाईन' (रेषा) आणि 'स्टाफ' (सल्लागार) या घटकातील फरक लिहा.
- ब) लोकनिगमाचा अर्थ आणि वैशिष्ट्ये लिहा. [10]
- किंवा
- नवलोक व्यवस्थापनाचा अर्थ, स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये विशद करा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

- अ) लोकप्रशासनाचे महत्व
- ब) खाजगीकरणाची आव्हाने
- क) विकेंद्रीकरणचे तत्व
- ड) अधिकारपद परंपरेचे तत्व
- इ) संसदेचे लोकनिगमावरील नियंत्रण
- फ) लोक निवड दृष्टीकोण

Seat
No.

A - 320

Total No. of Pages : 4

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, April - 2018
I.D.S. (Paper - II)
Social Reformers of Maharashtra
Sub. Code : 62320

Day and Date : Friday, 20 - 4 - 2018

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks .

Q1) Fill in the blanks by choosing appropriate alternatives given below. [10]

- i) The institution 'Bombay Native Education society' was founded in 1822 A.D. by _____.
- a) Jagannath Shankar Sheth   b) Balshastri Jambhekar
c) Gopal Hari Deshmukh   d) Bhau Daji Lad
- ii) The Book 'sthanik swarajya Sanstha' was written by _____
- a) Vitthal Ramaji Shinde   b) Balshastri Jambhekar
c) Savitribai Phule   d) Gopal Hari Deshmukh
- iii) _____ Founded 'Mahila seva Mandal'
- a) Pandita Rambai   b) Geeta Mukharji
c) Savitribai Phule   d) Sarojini Naidu
- iv) _____ is known as the India's first female teacher.
- a) Fitima shaikh   b) Sagunabai
c) Anandibai   d) Savitribai phule
- v) _____ started the 'miss clarke Hostel' for untouchable students at kolhapur in 1907
- a) Rajarshi shahu Maharaj   b) Karmaveer bhaurao patil
c) Mahatma phule   d) Bhau Daji Lad

P.T.O.

Q3) Write short notes (any four)

- Savitribai phule
- Educational work of Rajarshi shahu Maharaj
- Depressed class mission.
- Gadage Maharaj
- Karmaveer Bhaurao Patil
- Dr. Bapuji Salunkhe

मराठी रूपांतर

- सूचना :
- सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
  - उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खाली दिलेल्या पर्यायामधून योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

[10]

i) इ.स 1822 मध्ये, 'बांबे नेटिव्ह एज्युकेशन सोसायटी' ही संस्था..... यांनी स्थापन केली.

अ) जगन्नाथ शंकरशेट	ब) बाळशास्त्री जांभेकर
क) गोपाळ हरि देशमुख	ड) भाऊ दाजी लाड

ii) 'स्थानिक स्वराज्य संस्था' हा ग्रंथ .....यांनी लिहिला.

अ) विठ्ठल रामजी शिंदे	ब) बाळशास्त्री जांभेकर
क) सावित्रीबाई फुले	ड) गोपाळ हरि देशमुख

iii) .....यांनी महिला सेवा मंडळाची स्थापना केली.

अ) पंडिता रमाबाई	ब) गीता मुखर्जी
क) सावित्रीबाई फुले	ड) सरोजीनी नायडू

iv) .....यांना भारतातील पहिल्या स्त्री शिक्षिका म्हणून ओळखले जाते.

अ) फतीमा शेख	ब) सगुणाबाई
क) आनंदीबाई	ड) सावित्रीबाई फुले

v) 1907 साली कोल्हापुर येथे अस्पृश्य मुलांसाठी मिस क्लार्क वसतीगृह .....यांनी सुरू केले.

अ) राजर्षी शाहू महाराज	ब) कर्मवीर भाऊराव पाटील
क) महात्मा फुले	ड) भाऊ दाजी लाड

vi) राजर्षी छत्रपती शाहू महाराजांचा जन्म कागलच्या .....घराण्यात झाला.

अ) निंबाळकर	ब) भोसले
क) घाटगे	ड) जाधव

- vii) गोपाळ हरि देशमुख यांना आपल्या देशात .....हवे होते.
 अ) गणराज्य ब) ग्रामराज्य
 क) रामराज्य ड) स्वराज्य
- viii) .....यांनी 'डिप्रेसड क्लास मिशनची' स्थापना केली.
 अ) धोंडो केशव कर्वे ब) विठ्ठल रामजी शिंदे
 क) डॉ. पंजाबराव देशमुख ड) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
- ix) गाडगे महाराज यांचा मृत्यु .....साली झाला.
 अ) 20 डिसेंबर 1956 ब) 22 डिसेंबर 1956
 क) 27 डिसेंबर 1956 ड) 31 डिसेंबर 1956
- x) रयत शिक्षण संस्थेने इ.स.1924 मध्ये सातारा येथे .....सुरू केले.
 अ) छत्रपती शिवाजी कॉलेज ब) छत्रपती शाहू बोर्डिंग हाऊस
 क) धनंजयराव गाडगीळ कॉलेज ड) आझाद कॉलेज

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- अ) जगन्नाथ शंकर शेट यांचे जीवन व कार्य स्पष्ट करा.
 किंवा
 गोपाळ हरि देशमुख यांचे जीवन व कार्य स्पष्ट करा.
- ब) राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज यांचे सामाजिक कार्य स्पष्ट करा.
 किंवा
 विठ्ठल रामजी शिंदे यांचे जीवन व कार्य स्पष्ट करा.

[20]

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

- अ) सावित्रीबाई फुले
 ब) राजर्षी शाहू महाराज यांचे शैक्षणिक कार्य
 क) 'डिप्रेसड क्लास मिशन'
 ड) गाडगे महाराज
 इ) कर्मवीर भाऊराव पाटील
 फ) डॉ. बापूजी साळुंखे

[20]

B – 165

Total No. of Pages : 4

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, December - 2018
SOCIAL REFORMERS OF MAHARASHTRA (I.D.S)
(Paper - II)

Sub. Code : 62320

Day and Date : Tuesday, 11 - 12 - 2018

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) **All questions are compulsory.**
  - 2) **Figures to the right indicate full marks.**

Q1) Fill in the blanks by choosing appropriate alternatives given below. [10]

- i) _____ is architect of modern Mumbai.
a) Jagannath Shankar Sheth   b) Bhau Mahajan
c) Chh.Shahu Maharaj   d) Gadage Baba
- ii) _____ efforts are responsible to the railway in Mumbai.
a) Chh. Shahu Maharaj   b) Bhau Mahajan
c) Balasahebe Thakery   d) Jagannath Shankar Sheth
- iii) _____ established a political institution 'Bombay Association'.
a) 1852   b) 1854
c) 1857   d) 1860
- iv) _____ is originated systematic and scientific writing method.
a) Chh.Shahu Maharaj   b) Bhau Mahajan
c) Lokhitwadi   d) Jagannath Shankar Sheth
- v) _____ wrote the biography of Swami Dayanand Saraswati,
a) Jagannath Shankar Sheth   b) Lokhitwadi
c) Bhau Mahajan   d) Acharya Jawadekar
- vi) _____ is celebrated as "Balika Day".
a) 3rd, January   b) 4th January
c) 7th, January   d) 10th, January

P.T.O.

- vii) _____ established Student Hostel at Kolhapur.
- a) Chh. Shahu Maharaj   b) Bhaskarrao Jadhav
c) Mahadeorao Bagal   d) Bapuji Salunkhe
- viii) _____ is the name of Vitthal Ramaji Shinde's autobiography.
- a) Shatpatre   b) Majhya athavani va Anubhav
c) Prakashwata   d) Krishnakath
- ix) At _____ Karmveer Bhaurao Patil born.
- a) Kolhapur   b) Satara
c) Kumbhoj   d) Islampur
- x) _____ established Swami Vivekanand Shikshan Sanstha.
- a) Dr.Karmveer Bhaurao Patil   b) Dr. D.Y. Patil
c) Dr. Patangrao Kadam   d) Dr. Bapuji Salunkhe

Q2) Answer in detail the following questions. (any two)

- a) Explain the work of Jagannath Shankar Sheth. [10]

OR

Explain the Social work of Savitribai Phule.

- b) Take the review of the untouchability demolition work of Rajarshi Chh. Shahu Maharaj. [10]

OR

Write about the spread of education work of Dr.Karmveer Bhaurao Patil.

Q3) Write short notes. (any four)

[20]

- a) Gopal Hari Deshmukh
b) Vedokta Prakaran
c) Research and writings work of Maharshi Vitthal Ramaji Shinde
d) Gadage Maharaj
e) Rayat Shikshan Sanstha
f) Dr. Bapuji Salunkhe

B - 165

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खाली दिलेल्या पर्यायामधून योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

[10]

- i) ..... हे आधुनिक मुंबईचे शिल्पकार आहेत.
अ) जगन्नाथ शंकर शेट
ब) भाऊ महाजन
क) छ. शाहू महाराज
ड) गाडगे महाराज
- ii) ..... यांच्या प्रयत्नांमुळे मुंबई मध्ये रेल्वे धावू लागली.
अ) छ. शाहू महाराज
ब) भाऊ महाजन
क) बाळासाहेब ठाकरे
ड) जगन्नाथ शंकर शेट
- iii) ..... मध्ये 'बॉम्बे असोसिएशन' ही राजकीय संस्था स्थापन झाली.
अ) 1852
ब) 1854
क) 1857
ड) 1860
- iv) ..... यांनी आपल्या लेखनांत शास्त्रशुद्ध लिखाणाचा पाया घातला.
अ) छ. शाहू महाराज
ब) भाऊ महाजन
क) लोकहितवादी
ड) जगन्नाथ शंकर शेट
- v) ..... यांनी स्वामी दयानंद सरस्वती यांचे चरित्र लिहिले.
अ) जगन्नाथ शंकर शेट
ब) लोकहितवादी
क) भाऊ महाजन
ड) आचार्य जावडेकर
- vi) ..... हा दिवस 'बालिका दिन' म्हणून साजरा करतात.
अ) 3, जानेवारी
ब) 4, जानेवारी
क) 7, जानेवारी
ड) 10, जानेवारी
- vii) ..... यांनी कोल्हापूर या ठिकाणी विद्यार्थी वसतीगृहे स्थापन केली.
अ) छ. शाहू महाराज
ब) भास्करराव जाधव
क) महादेवराव बागल
ड) बापूजी सांळूखे
- viii) ..... हे विठ्ठल रामजी शिंदे यांच्या आत्मचरित्र ग्रंथाचे नांव आहे.
अ) शतपत्रे
ब) माझ्या आठवणी व अनुभव
क) प्रकाशवाटा
ड) कृष्णाकाठ

SB-89

Total No. of Pages : 6

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - III) (Semester -V) Examination, November - 2018
SOCIOLOGY (Special Paper - XI - (A))
Social Anthropology
Sub. Code: 65543

Day and Date : Monday, 19 - 11 - 2018

Total Marks : 40

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All the questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternative. [5]

- a) The word "Anthropology" was firstly used by _____.
- i) Aristotle
  - ii) Pleto
  - iii) Krober
  - iv) Hobel
- b) _____ has firstly tried to explain "recial" Classification on Indian people.
- i) Sir Griyasan
  - ii) Sir Herbert Risley
  - iii) J.H. Hutan
  - iv) D.N. Majamdur
- c) S.C. Dube has divided Indian tribals into _____ divisions on 'Geographical' basis.
- i) Two
  - ii) Four
  - iii) Six
  - iv) Eight
- d) In _____ tribal society the bride-price is known as Lobala.
- i) Santhal
  - ii) Bantu
  - iii) Ho
  - iv) Gold
- e) Demand tylor has developed _____ theory of tribal religious life.
- i) Naturalism
  - ii) Totemism
  - iii) Animism
  - iv) Manism

P.T.O.

Q2) Write short answers on any three of the following.

- Characteristics of field work method.
- Racial classification of Indian tribes.
- Linguistic classification of Indian tribes.
- Characteristics of tribal family.
- Religious practices of tribal people.

Q3) Write detail answer on any two of the following:

- Explain the branches of Anthropology.
- Explain the functions of clan in tribal society.
- Explain the types of magic in tribal society.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा.

- "Anthropology" हा शब्द सर्वप्रथम ..... यांनी वापरला.
  - अँरिस्टॉटल
  - प्लेटो
  - क्रोबर्
  - होबोल
- ..... यांनी सर्वप्रथम भारतीय लोकांचे वांशिक वर्गीकरण करण्याचा प्रयत्न केला.
  - सर ग्रिथसन
  - सर हर्बर्ट रिसले
  - जे.एच्.हटन
  - डी.एन्.मजुमदार
- एस्.सी. दुबे यांनी भौगोलिक आधारावर भारतीय आदिवासींचे ..... विभागात वर्गीकरण केले आहे.
  - दोन
  - चार
  - सहा
  - आठ
- ..... आदिवासी जमातीत 'लोबेला' या नावाने वधूमूल्य ओळखले जाते.
  - संथाल
  - बांटू
  - हो
  - गोंड
- एडमंड टायलर यांनी आदिवासींच्या धार्मिक जीवनाविषयी..... सिध्दांत विकसित केला.
  - निसर्गवाद
  - कुलचिन्हवाद
  - सर्वात्मवाद
  - शक्तीवाद

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर थोडक्यात उत्तरे लिहा.

- अ) क्षेत्र कार्य पध्दतीची वैशिष्ट्ये
- ब) भारतीय आदिवासी जमातींचे वांशिक वर्गीकरण
- क) भारतीय आदिवासींचे भाषिक वर्गीकरण
- ड) आदिवासी कुटुंबाची वैशिष्ट्ये
- इ) आदिवासी लोकांचे धर्माचरण

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

- अ) मानवशास्त्राच्या शाखा स्पष्ट करा.
- ब) आदिवासी समाजातील कुलाची कार्ये स्पष्ट करा.
- क) आदिवासी समाजातील जादूचे प्रकार स्पष्ट करा.

B.A. (Part - III) (Semester -V) Examination, October - 2018
SOCIOLOGY (Special Paper - XI - (B))

Human Rights

Sub. Code: 65543

Day and Date : Monday, 29 - 10 - 2018

Total Marks : 40

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicates full marks.

Q1) Choose the correct alternative and complete the following sentences: [5]

- a) Human Rights are _____.
  - i) Cultureal rights
  - ii) Emotional rights
  - iii) Moral rights
  - iv) Natural rights
- b) _____ the King Ashoka was accepted of Bouddh Religion.
  - i) After Plasi war
  - ii) After Kaling war
  - iii) After Haldi war
  - iv) Before kaling war
- c) _____ is known as the first document of Human Right.
  - i) Cyrus cylinder
  - ii) Bill of rights
  - iii) Communist manifesto
  - iv) American Cylinder
- d) Social contract theory was proposed _____.
  - i) John locke
  - ii) Thomas Hobbes
  - iii) Rousseau
  - iv) Locke, Hobbes and Rousseau
- e) India is a _____ country.
  - i) Racial
  - ii) Religious
  - iii) Hindu
  - iv) Secular

SB-89

Q2) Write short answers of any three of the following questions. [15]

- Nature of Human Rights.
- International covenant on civil and political rights 1966.
- Indian constitution and Human Rights.
- Non-Government Organizations and Human rights.
- Human Rights and Women.

Q3) Write detail answers of any two of the following questions: [20]

- Explain the approaches of Human Rights.
- Elaborate the universal declaration of Human Rights 1948.
- Elucidate the Human Rights and Children.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा. [5]

- मानवी हक्क हे ..... आहेत.
  - संस्कृतीक हक्क
  - भावणिक हक्क
  - नैतिक हक्क
  - नैसर्गिक हक्क
- ..... सम्राट अशोक राजाने बुद्ध धर्माचा स्विकार केला.
  - प्लासीच्या युद्धानंतर
  - कलिंगच्या युद्धाच्या नंतर
  - हळदीच्या युद्धानंतर
  - कलिंगच्या युद्धाच्या अगोदर
- मानवी हक्कांच्या पहिला दस्तऐवज म्हणून ..... ला ओळखले जाते.
  - सायरस वृत्तचिती
  - बील ऑफ राईट्स
  - साम्यवादी जाहीरनामा
  - अमेरिकन वृत्तचिती
- ..... हे सामाजिक करार सिध्दांताचे प्रणेते आहेत.
  - जॉन लॉक
  - थॉमस हॉब्स
  - रूसो
  - लॉक, हॉब्स आणि रूसो
- भारत हे एक ..... राष्ट्र आहे.
  - वांशिक
  - धार्मिक
  - हिंदू
  - धर्मनिरपेक्ष

SB-89

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

[15]

- अ) मानवी हक्कांचे स्वरूप.
- ब) नागरी व राजकीय हक्कांचा आंतरराष्ट्रीय करारनामा 1966.
- क) भारतीय राज्यघटना आणि मानवी हक्क.
- ड) स्वयंसेवी संस्था आणि मानवी हक्क.
- इ) मानवी हक्क आणि महिला.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) मानवी हक्कांविषयीचे दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- ब) 1948 चा मानवी हक्कंबाबतचा जाहीरनामा विषद करा.
- क) मानवी हक्क आणि बालक याबाबत स्पष्टीकरण द्या.

